

NEWSLETTER

2,8

KVALITA DEMOKRACIE ZA DRUHÝ ŠTVRŤROK 2012 PODĽA IVO BAROMETRA ZOSTÁVA NEZMENENÁ – 2,8

Analytici Inštitútu pre verejné otázky v spolupráci s ďalšími expertmi hodnotia v rámci projektu IVO Barometer vývoj kvality demokracie na Slovensku v druhom štvrtroku 2012 rovnakou celkovou známkou ako v prvom štvrtroku – 2,8.

OBSAH

IVO BAROMETER 2/2012
– SÚHRNNÉ HODNOTENIE
AKTUALITY | 1 – 3

IVO BAROMETER:
DEMOKRATICKÉ INŠTITÚCIE
A PRÁVNÝ ŠTÁT | 4 – 5

IVO BAROMETER:
LEGISLATÍVA | 6 – 8

IVO BAROMETER: OCHRANA
A DODRŽIAVANIE ĽUDSKÝCH
A MENŠINOVÝCH PRÁV | 9 – 11

IVO BAROMETER: NEZÁVISLÉ
MÉDIÁ | 12 – 13

IVO BAROMETER: OBČIANSKA
SPOLOČNOSŤ | 14 – 15

IVO BAROMETER: VEREJNÁ
MIENKA | 16 – 19

Projekt IVO Barometer podporili:

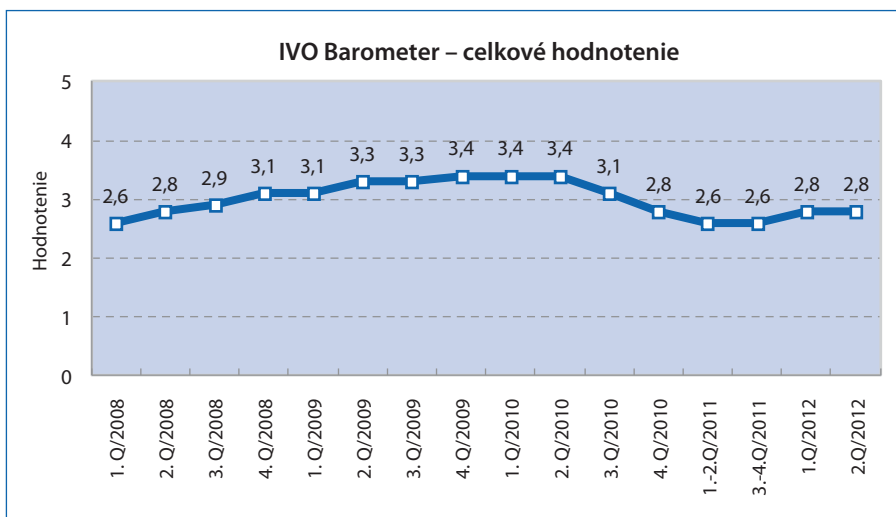
Konrad
Adenauer
Stiftung

British Embassy
Bratislava

Experti pripravujúci hodnotenie v rámci IVO Barometra skonštatovali, že celkový rating sa v druhom štvrtroku 2012 oproti predchádzajúcemu obdobiu nezmenil, čo je dôsledok nemeniaceho sa bodového hodnotenia v jednotlivých oblastiach. Vo väčšine sledovaných oblastí sa na základe vyhodnotenia vývoja v druhom štvrtroku nedalo hovoriť o takom zásadnom zlepšení či zhoršení kvality demokracie, ktorej výsledkom by bol posun v ratingu, aj keď v niektorých oblastiach (najmä v oblasti ochrany a dodržiavania ľudských a menšinových práv a nezávislých médií a médií verejnej služby) prevažovali negatívne tendencie, čo sa v prípade ich pretrvávania v nasledujúcom období môže premietnuť do zhoršenia ratingu.

Vývoj celkovej známky kvality demokracie podľa IVO Barometra v rokoch 2008 – 2012

BAROMETER	2. štvrtrok 2012	1. štvrtrok 2012	Celoročný priemer				
	2012	2012	2012	2011	2010	2009	2008
Celkové hodnotenie	2,8	2,8	2,8	2,6	3,2	3,3	2,9
Demokratické inštitúcie a právny štát	2,50	2,50	2,5	2,5	3,2	3,4	2,9
Legislatíva	2,50	2,50	2,5	2,3	3,0	2,8	2,6
Ľudské a menšinové práva	3,00	3,00	3,0	2,8	3,1	3,2	2,8
Nezávislé médiá	3,00	3,00	3,0	2,9	3,4	3,7	3,1

IVO BLOG

Inštitút pre verejné otázky spustil vlastný blog na blog.sme.sk, na ktorom prináša analýzy a komentáre spoločensko-politického diania na Slovensku s osobitným dôrazom na problematiku nacionalizmu, populizmu, extrémizmu a antisemitizmu. Príspevky publikované na blogu sú súčasťou projektu, realizovaného v piatich európskych krajinách (Maďarsko, Francúzsko, Nórsko, Poľsko a Slovensko). Projekt je zameraný na odhaľovanie konšpiračných teórií ako nástroja politickej mobilizácie radikálno-nacionalistických, rasistických a antisemitických síl. Je koordinovaný maďarským think-tankom Political Capital Institute, jednotlivé výskumné a analytické výstupy projektu sú publikované na portáli Deconspirator.com.

M. KOLLÁR O ZODPOVEDNOSTI MÉDIÍ

Analytik IVO Miroslav Kollár moderoval panel a prednášal na konferencii *Spoločenská zodpovednosť médií*, ktorá sa konala 22. mája 2012 v Bratislave. Hovoril o i. o význame zodpovedného podnikania v mediálnom biznise vzhľadom na jeho výrazný vplyv na spoločnosť, napríklad z pohľadu ovplyvňovania spotrebiteľského či voľičského správania. Konferencia sa okrem toho venovala aj problematike zobrazovania CSR aktivít v slovenských médiách, skúsenostiam mediálnej aj korporátnej sféry a legislatívnym obmedzeniam z pohľadu regulačných orgánov. Konferenciu zorganizovali Fórum donorov, IPI – Medzinárodný tlačový inštitút a IVO s podporou Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku a spoločnosti Orange Slovensko.

NOVÁ KNIHA O NEZISKOVOM SEKTORE

Experti IVO Martin Bútora a Zora Bútorová sa spolu s Borisom Strečanským autorsky podieľali na vypracovaní štúdie *Aktívne občianstvo a mimovládny sektor na Slovensku. Trendy a perspektívy*, ktorú vydalo občianske združenie VČELÍ DOM. Jej cieľom je zmapovať kľúčové milníky, úspechy i dilemy mimovládneho sektora; sumarizovať dostupné poznatky o jeho vplyve na spoločnosť a jej demokratickú transformáciu; poukázať na minulé i pretrvávajúce kritické miesta; naznačiť možné trendy vývoja sektora a načrtnúť také perspektívy, kde by sa väčšmi uplatnil potenciál aktívneho občianstva. Publikácia vyšla i v anglickom jazyku, v priebehu mája ju autori predstavili na podujatiach v Bratislave, v Banskej Bystrici a v Košiciach.

O „EURÓPSKEJ“ AGENDE RADIKÁLNEJ PRAVICE

Dňa 10. 5. 2012 sa Grigorij Mesežnikov zúčastnil v Budapešti na konferencii

Hlavné zistenia v jednotlivých oblastiach:

Demokratické inštitúcie a právny štát

V druhom štvrťroku 2012 v sledovanej oblasti neboli zaznamenané udalosti, ktoré by svedčili o vybočení z doteraz prevažujúcich trendov. Pokračoval proces obsadzovania vedúcich pozícií v orgánoch štátnej správy nominantmi strany Smer-SD. Niektoré personálne nominácie vyvolali otázky vzhľadom na predchádzajúce problematické účinkovanie navrhnutých kandidátov vo verejných funkciách, resp. ich pôsobenie v súkromnej sfére v oblastiach s potenciálnou možnosťou vzniku konfliktu záujmov. Niektorí z pracovníkov štátnych inštitúcií odvolaných novou vládou spĺňali kritériá na výkon funkcie, svoje pôsobenie však v dôsledku rozhodnutia novej administratívy museli ukončiť.

Prezentácia myšlienky o potrebe vytvorenia Rady solidarity a rozvoja, spôsob jej konštituovania a jej doterajšie aktivity nasvedčuje tomu, že jej zámerom je skôr zefektívnenie pôsobenia vlády pri zdôvodnení svojich pozícií a praktických krokov medzi príslušnými spoločenskými aktérmi než ich reálne zapojenie do procesu prípravy dôležitých politických rozhodnutí.

Vládny návrh novely kompetenčného zákona ruší pozíciu podpredsedu vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Vytvorená pozícia splnomocnenca vlády pre národnostné menšiny ani svojím záberom, ani úpravou právomocí nie je adekvátnou náhradou za zrušenú funkciu člena vlády, čo okrem iného nezodpovedá proklamovanému záväzku vlády udržať status quo v oblasti menšinovej politiky.

Zverejnenie mien kandidátov do Súdnej rady favorizovaných predsedom NS a SúR Štefanom Harabinom sa dalo považovať za také ovplyvňovanie procesu výberu členov orgánu samosprávy súdnictva jeho najvyšším funkcionárom, ktoré bolo v priamom rozpore s princípom nestrannosti a v nepriamom rozpore s princípom rovnosti šancí kandidátov.

V sledovanom období nedošlo k vymenovaniu nového generálneho prokurátora, a to napriek tomu, že od zvolenia kandidáta Jozefa Čentéša v NR SR uplynul takmer rok a mesiac. Skutočnosť, že viac ako rok po voľbe v parlamente nie je zvolená osoba vymenovaná do príslušnej funkcie prezidentom, ktorý to má vo svojej právomoci, nemá na Slovensku precedens. Spoluzodpovednosť za vzniknutú situáciu nesie tak prezident I. Gašparovič (a to najväčším dielom), ako aj ÚS SR, pričom okolnosti celej kauzy nasvedčujú tomu, že najpravdepodobnejším vysvetlením nečinnosti obidvoch inštitúcií sú motívy politického charakteru.

Legislatíva

Dôležitou súčasťou aktivít parlamentu v sledovanom období bola agenda súvisiaca s účasťou SR na vytvorení a pôsobení mechanizmov stabilizácie spoločnej európskej meny euro. Najprv v polovici mája hlasmi 130 poslancov NR SR vyslovila súhlas so zmenami v Lisabonskej zmluve, uskutočnenými Európskou radou a predpokladajúcimi vznik tzv. trvalého eurovalu (11 poslancov hlasovalo proti týmto zmenám). V druhej polovici júna parlament vyslovil súhlas so zmluvou o založení Európskeho mechanizmu pre stabilitu (ESM) medzi krajinami eurozóny. Koncom júna NR SR schválila vládný návrh zákona o ESM hlasmi 113 poslancov zo 143 prítomných (návrh zákona podporili všetci prítomní poslanci Smeru-SD a Mostu-Híd, väčšina poslancov SDKÚ-DS a KDĽH), proti hlasovalo 22 poslancov (všetci prítomní poslanci SaS a väčšina poslancov z klubu OĽaNO), zdržali sa ôsmi poslanci.

V tejto súvislosti je namieste otázka, prečo bol tento zákon schvaľovaný v skrátenom legislatívnom konaní. Ide o zákon, ktorý vykonáva zmluvu o tzv. trvalom eurovale, ktorá už bola prijatá, parlamentom ratifikovaná a teda je pre Slovenskú republiku záväzná. Aj vzhľadom na ratifikačný proces v ďalších krajinách eurozóny najmä v Nemecku, kde spolkový prezident počkal s ratifikáciou na výrok ústavného súdu, na ktorom bola zmluva napadnutá, nič nenútilo NR SR sa ponáhľať s prijímaním normy, upravujúcej technické aspekty vnútorného fungovania mechanizmu trvalého eurovalu. Odôvodnenie skráteného legislatívneho konania („hospodárske škody“) bolo v tomto prípade nemiestne. Táto formula sa používa vo väčšine prípadov a o. i. ukazovateľom, že opodstatnenosť tohto „štandardného“ odôvodnenia parlament ani neskúma.

V prvom čítaní bol schválený návrh novely ústavy SR, ktorý ruší trestnoprávnú imunitu poslancov NR SR. Po definitívnom schválení novely zostanú poslanci trestne nepostihnuteľní iba za výroky prednesené v NR SR na plenárnej schôdzi a na rokovaní parlamentných výborov. Po schválení novely zostane v platnosti nevyhnutnosť súhlasu parlamentu na vzatie do väzby poslanca, ako aj súhlas mandátového a imunitného výboru na zadržanie poslanca v prípade pristihnutia pri páchaní trestnej činnosti.

Prvým čítaním neprešiel návrh novely ústavy, z dielne poslancov OĽaNO, ktorá mala zrušiť minimálnu 50-percentnú hranicu platnosti referenda. Nazdávame sa, že odmietnutie podobných návrhov je z vecného hľadiska správne. Akýkoľvek návrh na zmenu ústavy je vážna vec, navyše keď ide o návrh, ktorý ma potenciál meniť vo svojich dôsledkoch charakter systému výrazným príklonom k priamej demokracii. Takéto zmeny nie je možné vykonať len jednovetnou novelou ústavy, ktorou sa má „odstrániť“ problém nedostatočnej volebnej účasti pri kvóre platnom v súčasnosti. V parlamentnej diskusii navrhovatelia nepreukázali dostatok odborných argumentov v prospech takejto závažnej novelizácie.

Ochrana a dodržiavanie ľudských a menšinových práv

Pri hodnotení situácie v oblasti dodržiavania a ochrany ľudských a menšinových práv na Slovensku v druhom štvrťroku 2012 je potrebné brať do úvahy predovšetkým to, nakoľko prevažujúce trendy v danej oblasti aj celkový prístup štátnej administratívy zodpovedajú princípu priority ľudských práv v ich úplnosti a rozmanitosti ako základnej hodnoty demokratickej spoločnosti.

Júnová tragédia v Hurbanove a najmä reakcie verejnosti, prezentované v médiách a na internete, potvrdili doterajšie zistenia zo sociologických výskumov, ktoré upozorňovali na alarmujúci stupeň etnickej neznášanlivosti rozšírenej v slovenskej spoločnosti. Je preto zarážajúce, že žiaden z vrcholných predstaviteľov štátnej moci okamžite po incidente takéto prejavy neznášanlivosti neodsúdil.

Za zmienku stojí, že novelu kompetenčného zákona vláda schválila bez akéhokoľvek pokusu aspoň formálne prediskutovať návrh s ľudsko-právnymi organizáciami, vrátane tých, ktoré pôsobia v oblasti

práv ľudí so zdravotným znevýhodnením a ktoré aj v skrátenom legislatívnom procese podali voči nemu riadne odôvodnené vecné pripomienky. Nie veľmi lichotivý obraz o dodržiavaní ľudských práv na Slovensku poskytla aj vládou schválená výročná správa stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2011 pripravená Ministerstvom práce sociálnych vecí a rodiny SR. Ministerstvo uviedlo, že „napriek nespornému pokroku v oblasti rovnosti žien a mužov na Slovensku pretrvávajú nerovnosti takmer vo všetkých oblastiach súkromného a verejného života“.

Reakcia štátnych orgánov v prípade niektorých rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva vedie k úsudku, že SR zrejme nezáleží nielen na ochrane základných práv najzraniteľnejších skupín, ale ani na svojej medzinárodnej reputácii, keď je pripravená z vreciek daňových poplatníkov zaplatiť za vážne prešľapy svojich úradníkov.

Nezávislé médiá a médiá verejnej služby

Vývoj v oblasti nezávislých médií a médií verejnej služby v druhom štvrtroku najviac poznačil proces odvolávania generálnej riaditeľky RTVS v Národnej rade SR. Vzhľadom na neukončenosť súdnych podaní v tejto súvislosti a v kontexte vývoja v ostatných oblastiach však nemožno v tomto období hovoriť o signifikantnom znížení kvality demokracie, ktoré by našlo vyjadrenie v znížení ratingu pre túto oblasť.

Problémom zvoleného procesu odvolávania GR RTVS bola jeho účelovosť, právna nejasnosť a politická nekultúrnosť. Pokiaľ by boli nespochybniteľne naplnené zákonné dôvody na odvolanie GR RTVS, dalo sa očakávať – vzhľadom k pretrvávajúcej politickej kultúre uplatňovanej na Slovensku – že jednofarebná vládna väčšina túto možnosť využije a generálnu riaditeľku zvolenú v parlamente inou väčšinou odvolá. Keď pominieme osobný rozmer, v konečnom dôsledku následná právna neistota poškodí najviac samotnej RTVS.

V kauze zákazu vydania knihy Gorila investigatívneho novinára Toma Nicholsona nastal v druhom štvrtroku výrazný posun. Po tom, čo okresný súd rozhodol predbežným opatrením o zákaze publikovania tejto knihy (na základe žiadosti jedného zo spolumajiteľov Penty), krajský súd v odvolacom konaní začiatkom júna zrušil toto predbežné opatrenie a vydaniu knihy tak nič nebráni.

V súvislosti s prechodom na DVB-T vývoj v druhom štvrtroku potvrdil, že jeho nastavenie neprineslo očakávané benefity pre domácnosti – najmä z pohľadu širšej programovej ponuky. Jediným víťazom celého procesu digitalizácie na Slovensku je tak firma prevádzkujúca digitálne multiplexy a po ohlásení spoplatnenia doteraz bezplatnej služby aj prevádzkovateľ dominantnej satelitnej služby, ktorý získal toto postavenie aj vďaka marginalizácii terestriálneho príjmu televízneho signálu.

Občianska spoločnosť a tretí sektor

Aj keď s určitým oneskorením, predsa len vláda postupne reagovala na výzvy zo strany predstaviteľov mimovládnych neziskových organizácií (MNO) na dialóg. Nový vládny kabinet vyhovel niektorým požiadavkám tej časti tretieho sektora, ktorú reprezentujú jednotlivé platformy MNO zastúpené v Komore MNO pôsobiacej pri Výbore pre mimovládne neziskové organizácie. Zásadné body takéhoto súhlasného postoja sa dohodli v polovici mája 2012 na rokovaní premiéra Roberta Fica s predstaviteľmi MNO.

Koncom júna 2012 vláda schválila mierne upravený štatút splnomocnenca pre rozvoj občianskej spoločnosti, čím potvrdila udržateľnosť tohto postu aj po zmene vládneho kabinetu. Kontinuitu s predchádzajúcim obdobím predstavujú i vymedzené hlavné úlohy: koordinovanie akčného plánu Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti na roky 2012 až 2013 a akčného plánu Iniciatívy pre otvorené vládnutie (oba materiály boli schválené predchádzajúcou vládou). Samozrejme, v konečnom dôsledku bude veľa závisieť od toho, či sa vytýčené úlohy splnomocnenca i princípy otvoreného vládnutia budú skutočne naplňovať alebo či ostanú iba formálnymi deklaráciami.

Predstavitelia tretieho sektora zároveň opakovane zdôrazňovali, že komunikácia s novou vládou, ktorá sa prejavila aj v účasti zástupcu MNO na rokovaní vládnej Rady solidarity a rozvoja, neznamená, že by tretí sektor rezignoval na svoju autonómiu a nezávislosť – popri komunikácii a kooperácii sa bude uplatňovať aj kontrola výkonu moci a kritická reflexia vládnych postupov.

Koncom mája 2012 sa 68 občianskych organizácií ohradilo proti návrhu novely kompetenčného zákona, ktorú považujú „za zlú a znepokojujúcu“. Podľa nich sa vláda touto novelou zbavuje zodpovednosti za ľudské práva, ktoré strácajú inštitucionálne zastrešenie na najvyššej úrovni. Navrhovaná novela totiž ruší post podpredsedu vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny bez adekvátnej náhrady a výrazne znižuje dôležitosť rodovej rovnosti. MNO preto požadovali, aby vláda stiahla návrh novely z legislatívneho procesu a vymenovala podpredsedu vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny.

Detailné hodnotenie jednotlivých oblastí spolu s analýzou aktuálnych povolebných názorov slovenskej verejnosti nájdete na stranách 4 – 19.

Autori podkladových analýz:

GRIGORIJ MESEŽNIKOV
MARTIN BÚTORA
MIROSLAV KOLLÁR

JARMILA LAJČÁKOVÁ
ZORA BÚTOROVÁ
OLGA GYÁRFÁŠOVÁ

The Radical Right and Europe, ktorú zorganizovalo Center for EU Enlargement Studies na Stredoeurópskej univerzite v spolupráci so zastúpením Nadácie Friedricha Eberta v Budapešti. Témou jeho príspevku boli postoje slovenských radikálno-nacionalistických a pravicovo-extrémistických síl v otázkach európskej integrácie, súčasného vývoja v EÚ, pri uplatňovaní európskych noriem, hodnôt a princípov.

V SOFII O INTERETNICKÝCH VZŤAHOCH

Dňa 11. 5. 2012 Grigorij Mesežnikov vystúpil na workshope *Liberal Policies on Diversity Management: Minorities and Societies in Central Eastern Europe*, zorganizovanom Katedrou politických vied Novej bulharskej univerzity v Sofii v spolupráci s Európskou liberálnou, demokratickou a reformnou stranou (ELDR). Vo svojom príspevku sa zamerával na zvláštnosti interetnických vzťahov a menšinovej politiky na Slovensku, spoločensko-politické súvislosti postavenia maďarskej a rómskej národnostnej menšiny a najmä na postoje, prezentované liberálnymi stranami (VPN, DU, ANO, SaS) v rokoch 1990 – 2012 v menšinovej problematike.

V PRAHE O PRÍČINÁCH SLABOSTI LIBERÁLNYCH STRÁN

Dňa 4. 6. 2012 Grigorij Mesežnikov vystúpil na workshope *How to Explain Failure of Liberal Parties?* zorganizovanom Inštitútom CEFRES (Praha) a Fakultou sociálnych vied Karlovej Univerzity v Prahe v spolupráci s Európskou liberálnou, demokratickou a reformnou stranou (ELDR). Vo svojom príspevku sa zamerával na organizačný aspekt činnosti liberálnych strán na Slovensku v rokoch 1990 – 2012.

IVO O SLOVENSKEJ JUSTÍCI

IVO realizuje výskumný projekt *Slovenská justícia očami verejnosti, odborníkov a sudcov*, zámerom ktorého je zmapovať názory verejnosti, expertov a sudcov na problémy slovenského justičného systému, ich príčiny a možné spôsoby riešenia. V apríli 2012 sa uskutočnil prieskum, ktorý zisťoval názory občanov, expertov a sudcov na možný vývoj v oblasti justície po parlamentných voľbách 2012, zmene vlády a nástupe nového ministra spravodlivosti Tomáša Boreca, na potrebu pokračovania, resp. zmien v reformách, ktoré presadzovala bývalá ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská a na postup prezidenta SR Ivana Gašparoviča vo veci vymenovania Jozefa Čentéša za generálneho prokurátora SR. V tom istom čase sa uskutočnilo dotazovanie členov expertného a sudcovského panelu.

Demokratické inštitúcie a právny štát	1. Q	2. Q	3. Q	4. Q	Celoročný priemer	Hodnota ratingu IVO Barometra za druhý štvrťrok 2012 v oblasti <i>Demokratické inštitúcie a právny štát</i> je 2,50; celoročná priemerná známka je 2,5.
2012	2,50	2,50	–	–	2,5	
2011	2,50		2,50		2,5	
2010	3,50	3,50	3,00	2,75	3,2	
2009	3,25	3,50	3,50	3,50	3,4	
2008	2,75	2,75	3,00	3,25	2,9	

V druhom štvrťroku 2012 v oblasti demokratických inštitúcií a právneho štátu neboli zaznamenané udalosti, ktoré by svedčili o vybočení z doteraz prevažujúcich trendov. Na jednej strane jednotlivé inštitúcie ústavného systému preukazovali dostatočnú mieru stability, funkčnosti a efektivity, na druhej strane pretrvávali problémy politického rázu, súvisiace s pôsobením vybraných orgánov (generálna prokuratúra, Súdna rada, súdy). V sledovanom období pokračoval proces obsadzovania vedúcich pozícií v orgánoch štátnej správy nominantmi strany Smer-SD, ktorá po víťazných voľbách samostatne vytvorila vládu na čele s predsedom Robertom Ficom. Niektoré personálne nominácie vyvolali otázky vzhľadom na predchádzajúce problematické účinkovanie navrhnutých kandidátov vo verejných funkciách, resp. ich pôsobenie v súkromnej sfére v oblastiach s potenciálnou možnosťou vzniku konfliktu záujmov. Niektorí z pracovníkov štátnych inštitúcií novou vládou odvolaných spĺňali kritériá na výkon funkcie, svoje pôsobenie však v dôsledku rozhodnutia novej administratívy museli ukončiť.

Po niekoľkodňovom rokovaní parlament schválil v polovici mája 2012 programové vyhlásenie vlády. Vládnemu kabinetu tým bola vyslovená dôvera. Koncom mája sa uskutočnili voľby do celoštátneho orgánu sudcovskej samosprávy (Súdnej rady), na ktorých sa zúčastnili všetci sudcovia v SR, koncom júna 2012 parlament zvolil dvoch ďalších členov Súdnej rady a predsedu Úradu pre verejné obstarávanie. Napriek snahe opozičných strán zaradiť na rokovanie NR SR bod programu o voľbe predsedu Najvyššieho kontrolného úradu (NKÚ), do konca sledovaného obdobia sa tak nestalo a voľba predsedu NKÚ sa nekonala.

Strana Smer-SD má po parlamentných voľbách 2012 spoľahlivú väčšinu v NR SR, v dôsledku čoho dokáže presadzovať vlastné legislatívne návrhy a iné opatrenia samostatne, bez podpory akejkoľvek inej strany. Zástupcovia opozičných strán opakovane poukazovali na to, že ich procedurálne návrhy sú ignorované aj v situáciách, keď rokovací poriadok NR SR takýto prístup vylučuje (návrhy na okamžité zvolenie poslaneckého grémia na návrh opozičných klubov, odmietnutie opozičného poslancovi vystúpiť v rozprave k prerokovanému bodu).

Predseda vlády sa pritom snažil demonštrovať otvorenosť voči opozičným stranám, o. i. aj zvolávaním okrúhlych stolov, venovaných aktuálnym sociálno-ekonomickým otázkam. Vyzýval opozíciu na predkladanie návrhov na riešenie akútnych problémov, zatiaľ však nijaké konkrétne návrhy z opozičnej ponuky nevyužil (skôr naopak, niektoré z predložených návrhov opozície podrobil kritike alebo spochybnil). Voči širšiemu spektru spoločenských aktérov demonštrovala vláda ústretovosť vytvorením platformy, poznačených prvkami korporativizmu. Takouto platformou je napríklad Rada solidarity a rozvoja (RSR), ktorá na rozdiel od iných doteraz vytvorených a existujúcich rád nemá status poradného orgánu vlády a je prezentovaná ako „platforma pre diskusiu, hľadanie riešení a dohody medzi zástupcami vlády SR a predstaviteľmi sociálnych partnerov, cirkví a odborných inštitúcií pri príprave dôležitých rozhodnutí, ktoré sa týkajú rozvoja celej spoločnosti“. Prezentácia myšlienky o potrebe vytvorenia

podobného telesa, spôsob konštituovania RSR a jej doterajšie aktivity nasvedčuje tomu, že jej zámerom je skôr zefektívnenie pôsobenia vlády pri zdôvodnení svojich pozícií a praktických krokov medzi príslušnými spoločenskými aktérmi, než ich reálne zapojenie do procesu prípravy dôležitých politických rozhodnutí.

Vládny návrh novely kompetenčného zákona ruší pozíciu podpredsedu vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Vytvorená pozícia splnomocnenca vlády pre národnostné menšiny ani svojím záberom, ani úpravou právomocí nie je adekvátnou náhradou za zrušenú funkciu člena vlády, čo okrem iného nezodpovedá proklamovanému záväzku vlády udržať status quo v oblasti menšinovej politiky. Na jednej strane sa dá pozitívne hodnotiť skutočnosť, že do pozície vládneho splnomocnenca bol vymenovaný zástupca jednej z národnostných menšín, ktorý ma dostatočné skúsenosti s pôsobením v oblasti ochrany ľudských a menšinových práv. Na druhej strane problematickým sa javí fakt, že obsadenie spomínanej pozície bolo predmetom politickej dohody medzi dvoma stranami – vládny Smerom-SD a opozičným Mostom-Híd. To, čo obaja aktéri dohody (najmä vládny Smer-SD) prezentujú ako prejav ústretovosti vlády voči národnostným menšinám, môže byť v skutočnosti motivované mocensko-politickou kalkuláciou, nevychádzajúcou za rámec straníckej politiky. Dôvod na takéto hodnotenie poskytol samotný premiér R. Fico, keď na margo ponuky strane Most-Híd obsadiť pozíciu vládneho splnomocnenca pre národnostné menšiny jej zástupcom vyhlásil: „Kedže Most-Híd odmietol ísť do vládnej koalície (so Smerom-SD), ako aj každá iná politická strana, nebolo možné obsadiť post podpredsedu vlády pre národnostné menšiny predstaviteľom z inej politickej strany.“ Úvahy o mocensko-politickej kalkulácii by pritom nevznikli v prípade, ak by menovaniu vládneho splnomocnenca nepredchádzala otvorená dohoda vedení dvoch politických strán a do nej by bol napokon vymenovaný nie zástupca politickej strany (hoci aj s potrebnou mierou kompetentnosti a autority), ale predstaviteľ menšinového spoločenstva bez straníckej príslušnosti, ktorý by rovnako spĺňal požiadavky odbornosti a dostatočnej spoločenskej kredibility. Po zrušení pozície podpredsedu vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť boli z úradu vlády prepustení viacerí pracovníci, ktorí sa zaoberali problematikou ľudských práv a národnostných menšín a osvedčili sa ako kompetentní odborníci, vykonávajúci svoju funkciu vecne a nadstranícky.

Rozpory medzi vládny Smerom-SD a opozičnými stranami vyvolal proces obsadzovania pozície predsedu Úradu pre verejné obstarávanie (ÚVO), ktorá bola neobsadená od apríla 2011, keď vtedajší predseda ÚVO Roman Šipoš dobrovoľne odstúpil z funkcie za nie celkom jasných okolností (podľa mediálnych informácií vtedajšia premiérka Ivetta Radičová mu vytýkala, že zámerne brzdí verejné obstarávanie pri projektoch financovaných z eurofondov). Premiér R. Fico ohlásil, že pozícia šéfa ÚVO bude ponúknutá opozícii a vyzval opozičné strany, aby predložili vláde meno kandidáta, na ktorom sa vzájomne zhodnú. Opozičné strany po dlhšie trvajúcich rokovaníach sa zhodli na tom, že kandidáta na funkciu pred-

sedu ÚVO navrhne KDH. Po tom, čo KDH predložilo svojho kandidáta, bývalého predsedu Štatistického úradu SR Petra Macha, vyhlásil premiér R. Fico, že ho vymenuje iba v prípade, ak s ním budú súhlasiť zamestnávateľia a ZMOS. Svoj vlastný názor na kandidatúru P. Macha premiér R. Fico nezverejnil. Tým v podstate preniesol zodpovednosť za výber opozičného kandidáta (k čomu sa pôvodne sám hlásil) na iného aktéra, ktorý nie je súčasťou vzťahu „vláda – opozícia“. Keďže ZMOS kandidáta KDH napokon nepodporilo, premiér vyhlásil, že kandidatúra predložená KDH je irelevantná a na pozíciu predsedu ÚVO vymenuje jedného z nezanímaných kandidátov, ktorí sa v roku 2011 dostali do užšieho výberu, uskutočneného vládou I. Radičovej. Napokon sa takýmto kandidátom vlády stala Zita Táborská, ktorú parlament zvolil za predsedníčku ÚVO koncom júna 2012 hlasiť poslancov vládneho Smeru-SD a niekoľkých zástupcov opozície (celkovo jej voľbu podporilo 87 poslancov). Premiér R. Fico označil návrh kandidatúry Z. Táboreskej za nadviazanie na výber predchádzajúcej vlády a uviedol, že nepozná „opozičnejšiu“ kandidátku, než je ona. V prípade užšieho výberu bývalej vlády však išlo o predbežný výber na základe posúdenia predložených osobných materiálov, nie na základe vypočítania všetkých kandidátov a následného uzavretia výberového konania rozhodnutím o jeho víťazovi.

Priebeh a vyústenie procesu výberu kandidáta na pozíciu šéfa ÚVO vyhodnotili predstavitelia opozičných strán ako nezaujatý vládneho Smeru-SD o to, aby opozícia sa podieľala na kontrole vlády v oblasti nakladania s verejnými prostriedkami. Pripad však má širšie súvislosti. Vymenovanie čisto stranického kandidáta za predsedu tohto kontrolného orgánu by bolo samo o sebe krokom späť v porovnaní so zásadou prijatou za predchádzajúcej vlády, že pozíciu predsedu ÚVO by mal obsadiť nezanímaný odborník (i keď prípadné vymenovanie kandidáta opozičnej strany by bolo vo väčšom súlade s princípom verejnej kontroly moci než vymenovanie kandidáta vládnej strany). Odstráneniu akýchkoľvek pochybností o skutočnom pozadí odmietnutia kandidáta, predloženého opozičnou stranou, by pomohlo riadne uzavretie výberu, iniciovaného predchádzajúcou vládou, s vypočítaním všetkých predbežne vybraných kandidátov (čo by bolo najlepším riešením spomedzi všetkých prichádzajúcich v danom čase do úvahy), alebo zorganizovanie novej súťaže, v ktorej by kandidovali nezanímaní odborníci.

V sledovanom období nedošlo k vymenovaniu nového generálneho prokurátora, a to napriek tomu, že od zvolenia Národnou radou SR kandidáta Jozefa Čentéša uplynul takmer rok a mesiac. Prezident Ivan Gašparovič, ktorý v predchádzajúcom období uvádzal rôzne dôvody nevymenovania J. Čentéša a podmieňoval svoj ďalší postup rozhodnutím Ústavného súdu, ktorý sa zaoberá niekoľkými podaniami v tejto kauze (od bývalého generálneho prokurátora Dobroslava Trnku, od samotného J. Čentéša a od poslancov NR SR), v máji 2012 na margo svojho odmietnutia vymenovať J. Čentéša sa vyjadril v tom zmysle, že vie o tom, že „bol niekto podplácaný a cez korupciu prešiel do určitej funkcie“. ÚS SR vo veci voľby kandidáta na generálneho prokurátora ku koncu sledovaného obdobia stále nerozhodol. Skutočnosť, že viac ako rok po voľbe v parlamente nie je zvolená osoba vymenovaná do príslušnej funkcie prezidentom, ktorý to má vo svojej právomoci, nemá na Slovensku precedens. Spoluzodpovednosť za vzniknutú situáciu nesie tak prezident I. Gašparovič (a to najväčším dielom), ako aj ÚS SR, pričom okolnosti celej kauzy nasvedčujú tomu, že najpravdepodobnejším vysvetlením nečinnosti oboch inštitúcií sú motívy politického charakteru. Zvláštny kontext dodáva vzniknutej situácii aj to, že Generálna prokuratúra zahájila v apríli 2012 vo veci voľby generálneho prokurátora trestné stíhanie pre sabotáž, ktorá mala spočívať v marení voľby v máji 2011 prostredníctvom označovania hlasovacích lístkov poslancami vtedajšej vládnej koalície. Stíhanie pritom vedie generálna prokuratúra, v ktorej námestníkom zastupujúceho generálneho prokurátora pre trestný úsek je jeden z aktérov kauzy Dobroslav Trnka, ktorý sa na Ústavnom súde dožaduje uznania za zvoleného generálneho prokurátora (J. Čentéš sa na inkriminovanej voľbe v máji 2011 nezúčastnil, keď sa pred hlasovaním kandidatúry vzdal).

V máji 2012 sa uskutočnili voľby do Súdnej rady SR (SúR). Kandidovalo 22 kandidátov, z nich 8 bolo zvolených. Voľbe predchádzala snaha predsedu Najvyššieho súdu (NS) SR a SúR Štefana Harabina ju odročiť kvôli tomu, že ÚS SR pozastavil účinnosť novely zákona o sudcoch a prísediach, ktorá určuje nový poriadok volieb (v ôsmich jednomandátových obvodech oproti jednému celoštátnemu obvodu v minulosti). Samotná SúR sa napokon priklonila väčšinovým rozhodnutím k tomu, že voľby sa uskutočnia na základe pôvodných pravidiel. Niekoľko dní pred hlasovaním rozposlal predseda NS a SúR Š. Harabin sudcom zoznam kandidátov, ktorých, ako uviedol, on sám hlasovaním podporí. Mená preferovaných kandidátov zverejnil aj na svojom blogu. Zverejnenie mien kandidátov favorizovaných predsedom NS a SúR sa dalo považovať za také ovplyvňovanie procesu výberu členov orgánu samosprávy súdnictva jeho najvyšším funkcionárom, ktoré bolo v priamom rozpore s princípom nezanímanosti a v nepriamom rozpore s princípom rovnosti šancí kandidátov. Za členov SúR boli vo voľbe zvolení sudcovia, považovaní za predstaviteľov širšieho názorového spektra, z ktorých iba štyria boli uvádzaní Š. Harabinom v zozname favorizovaných kandidátov. Koncom júna 2012 NR SR zvolila dvoch ďalších členov SúR namiesto tých, ktorým sa skončilo funkčné obdobie. Podľa očakávania podporu získali sudcovia, ktorých nominovala strana Smer-SD, kandidát navrhnutý KDH dostatočnú podporu pléna nezískal.

Problémom v činnosti SúR, ktorý sa objavil ešte pred voľbou jej ôsmich nových členov, bolo odmietnutie umožniť nástup Dušanovi Čimovi, zvolenému za člena SúR parlamentom v predchádzajúcom

Zverejnenie mien kandidátov do Súdnej rady favorizovaných predsedom NS a SúR sa dalo považovať za také ovplyvňovanie procesu výberu členov orgánu samosprávy súdnictva jeho najvyšším funkcionárom, ktoré sa dostáva do priameho rozporu s princípom nezanímanosti a nepriameho rozporu s princípom rovnosti šancí kandidátov.

volebnom období. Hoci SúR vyjadrila k voľbe D. Čimu výhrady formálneho, procedurálne-technického charakteru (pričom presne rovnakým spôsobom a s rovnakými náležitostami sa uskutočnili voľby všetkých ostatných členov SR v predchádzajúcom funkčnom období a vtedy nijaké námietky vznesené neboli) skutočný – prvoplánovo politický – motív odmietnutia akceptovať nástup D. Čimu prezradil samotný predseda NS a SúR Š. Harabin, keď na margo voľby D. Čimu v NR SR vyhlásil, že ide o „zmätko a paškvil,

ktorý bol zrejme robený pod politickým tlakom, aby modré gorily zvolili ďalšieho člena Súdnej rady“. Odmietnutie nástupu D. Čimu zodpovedalo línii predsedu SúR Š. Harabina, ktorý opakovane spochybňoval ústavnosť vymenovania troch členov SúR bývalou vládou.

Začiatkom júna 2012 minister spravodlivosti Tomáš Borec odvolal dvoch predsedov krajských súdov – v Bratislave a v Žiline. Urobil to bez udania konkrétneho dôvodu. Hoci takéto odvolanie bolo v súlade so zákonom, ktorý umožňuje ministrom spravodlivosti odvolať predsedov súdov bez udania dôvodov, fakt, že obaja odvolaní funkcionári čelili v období, keď Š. Harabin bol ministrom spravodlivosti, šikanóznym tlakom (pričom jedna z dotknutých osôb – Darina Kuchtová – bola zo svojej funkcie v roku 2006 Š. Harabinom odvolaná) vyvoláva otázky o možnom politickom pozadí odvolania.

Otázky (i keď odlišného rázu) vyvolalo aj ďalšie rozhodnutie ministra spravodlivosti T. Borec nenominovať vlastných zástupcov do výberových komisií pre výber predsedov súdov. Minister tak urobil v snahe demonštrovať snahu o zvýšenie váhy samotných sudcov pri výbere funkcionárov súdov tak, aby nevznikali podozrenia z toho, že výkonná, resp. zákonodarná moc neprimeraným spôsobom ovplyvňuje tento proces. Experti však poukazujú na to, že ponechanie výberu iba na samotných sudcov vytvára priestor pre posilnenie dlhodobu existujúcich väzieb v sudcovskom prostredí nesúvisiacich s bezprostredným výkonom funkcie (rodinných, osobných, skupinových), ktoré môžu diskvalifikovať výber z hľadiska striktného dodržiavania princípov objektivity a odbornosti. V predchádzajúcom volebnom období ministerka spravodlivosti Lucia Žitnánska menovala do komisií svojich zástupcov, pričom nešlo o sudcov, ale o predstaviteľov akademického a neziskového sektora, resp. o osoby vykonávajúce právnické povolanie. Podľa mimovládnych organizácií VIA IURIS a Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť (SGI), ktoré v roku 2011 uskutočnili monitoring výberových konaní, nebolo v týchto konaniach zaznamenané ovplyvňovanie rozhodnutí komisií v prospech výkonnej moci.

Legislatíva	1. Q	2. Q	3. Q	4. Q	Celoročný priemer
2012	2,50	2,50	–	–	2,5
2011	2,25		2,25		2,3
2010	3,25	3,25	3,00	2,50	3,0
2009	2,75	2,75	2,75	3,00	2,8
2008	2,50	2,50	2,50	2,75	2,6

Hodnota ratingu IVO Barometra za druhý štvrťrok 2012 v oblasti *Legislatíva* je 2,50; celoročná priemerná známka je 2,5.

V období máj – júl 2012 sa uskutočnili dve plenárne schôdze NR SR, na ktorých boli v treťom čítaní schválené štyri právne normy, tri z nich na návrh poslancov a jedna na návrh vlády. Jedna zo schválených noriem – vládou predložený zákon o Európskom mechanizme pre stabilitu (tzv. „trvalom eurovale“) – bola prerokovaná v skrátrenom legislatívnom konaní. Všetky tri schválené poslanecké návrhy boli predložené do NR SR poslancami strany Smer-SD.

V polovici mája parlament po dvojitzdennej rozprave schválil programové vyhlásenie vlády, ktoré sa stalo rámcovým politickým dokumentom, určujúcim priority pre proces legislatívnej tvorby vo volebnom období 2012 – 2016. Rámec legislatívnej činnosti vlády vytvára plán legislatívnych úloh. Ide o je štandardný plánovací dokument, obsahovo vychádzajúci z Programového vyhlásenia vlády. Podstatná časť spomínaného dokumentu je venovaná transponovaniu predpisov Európskej únie, ktoré sa stávajú súčasťou právneho poriadku SR. Plán legislatívnych úloh je podrobnejší v častiach, týkajúcich sa návrhov na rok 2012, s ďalšími rokmi funkčného obdobia vlády jeho detailnosť klesá.

Celkovo do programu poslednej schôdze NR SR bolo zaradených 38 návrhov zákonov a noviel, z toho desať návrhov predložila vláda a 28 poslanci. 21 návrhov predložili poslanci z opozičných klubov, päť návrhov členovia klubu strany Smer-SD a dva návrhy boli pripravené spoločne zástupcami všetkých poslaneckých klubov.

Dôležitou súčasťou aktivít parlamentu v sledovanom období bola agenda súvisiaca s účasťou SR na vytvorení a pôsobení mechanizmov stabilizácie spoločnej európskej meny euro. Najprv v polovici mája hlasmi 130 poslancov Národná rada vyslovila súhlas so zmenami v Lisabonskej zmluve, uskutočnenými Európskou radou a predpokladajúcimi vznik tzv. trvalého eurovalu (11 poslancov hlasovalo proti týmto zmenám). V druhej polovici júna parlament vyslovil súhlas so zmluvou o založení Európskeho mechanizmu pre stabilitu (ESM) medzi krajinami eurozóny. Za založenie ESM hlasovalo 118 poslancov zo 144 prítomných (proti bolo 20 poslancov, zdržali sa piati poslanci). Koncom júna NR SR schválila vládny návrh zákona o ESM hlasmi 113 poslancov zo 143 prítomných (návrh

zákona podporili všetci prítomní poslanci Smeru-SD a Mostu-Híd, väčšina poslancov SDKÚ-DS a KDH), proti hlasovalo 22 poslancov (všetci prítomní poslanci SaS a väčšina poslancov z klubu OĽaNO), zdržali sa ôsmi poslanci.

V tejto súvislosti je namieste otázka, prečo bol tento zákon schvaľovaný v skrátrenom legislatívnom konaní. Ide o zákon, ktorý vykonáva zmluvu o tzv. trvalom eurovale, ktorá už bola prijatá, parlamentom ratifikovaná a teda je pre Slovenskú republiku záväzná. Aj vzhľadom na ratifikačný proces v ďalších krajinách eurozóny, najmä v Nemecku, kde spolkový prezident počkal s ratifikáciou na výrok

ústavného súdu, na ktorom bola zmluva napadnutá, nič nenútilo NR SR sa ponáhľať s prijímaním normy, upravujúcej technické aspekty vnútorného fungovania mechanizmu trvalého eurovalu. Odôvodnenie skráteneho legislatívneho konania („hospodárske škody“) bolo v tomto prípade nemiessne. Táto formula sa používa vo väčšine prípadov a je o. i. ukazovateľom, že opodstatnenosť tohto „štandardného“ odôvodnenia parlament ani neskúma.

V prípade troch schválených poslaneckých návrhov v treťom čítaní išlo o novely zákonov o zdravotnom poistení a zdravotných poisťovniach; novely zákonov o spotrebnej dani z elektriny, uhlia a zemného plynu a z minerálneho oleja; novely obchodného zákonníka a zákona o regulácii v sieťových odvetviach. Posledná novela, ktorá zaviedla schvaľovanie cenových návrhov pri regulovaných

cenách energie valnými zhromaždeniami príslušných subjektov (nie ich predstavenstvami, ako to bolo predtým) vyvolala ostrú diskusiu a nesúhlas opozičných poslancov, ktorí tvrdili, že novela je diskriminačná a protiústavná. Pri tejto novelizácii sa objavila ďalšia, síce obľúbená, ale legislatívnymi pravidlami zakazovaná a pre právny poriadok nežiaduca praktika – schvaľovanie tzv. prílepkových noviel, keď sa k návrhu zákona v druhom čítaní pridávajú pozmeňovacie návrhy, ktoré menia a dopĺňajú iné, s pôvodným návrhom nesúvisiace zákony. Takto bola napríklad pri novelizovaní zákona o zdravotnom poistení a zdravotných poisťovniach schválená novela zákona o sociálnych službách, ktorá s pôvodným návrhom nemala nič spoločné. Novela riešila momentálny aplikačný problém a jej schválenie týmto spôsobom bolo

Je namieste otázka, prečo bol zákon o EMS schvaľovaný v skrátrenom legislatívnom konaní. Ide o zákon, ktorý vykonáva zmluvu o tzv. trvalom eurovale, ktorá už bola prijatá, parlamentom ratifikovaná a teda je pre SR záväzná. Aj vzhľadom na ratifikačný proces v ďalších krajinách eurozóny, najmä v Nemecku, kde spolkový prezident počkal s ratifikáciou na výrok ústavného súdu, na ktorom bola zmluva napadnutá, nič nenútilo NR SR sa ponáhľať s prijímaním normy, upravujúcej technické aspekty vnútorného fungovania mechanizmu trvalého eurovalu. Odôvodnenie skráteneho legislatívneho konania („hospodárske škody“) bolo v tomto prípade nemiessne.

politicky účelové. To isté sa udialo aj pri novele zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov – novela bola „prilepená“ k návrhu poslanca Richarda Rašiho (novela zákona o zdravotnom poistení a zdravotných poisťovniach). Ostatné predložené právne normy boli na poslednej schôdzi NR SR posudzované v prvom čítaní.

V prvom čítaní bol schválený návrh ústavy SR, ktorý ruší trestnoprávnu imunitu poslancov NR SR. Túto novelu, ktorú predložili zástupcovia všetkých poslaneckých klubov, podporilo 140 poslancov zo 141 prítomných, súvisiacu novelu Trestného poriadku podporilo 141 poslancov. Po definitívnom schválení novely zostanú poslanci trestne nepostihnuteľní iba za výroky prednesené v NR SR na plenárnej schôdzi a na rokovaní parlamentných výborov. Po schválení novely zostane v platnosti nevyhnutnosť súhlasu parlamentu na vzatie do väzby poslanca, ako aj súhlas mandátového a imunitného výboru na zadržanie poslanca v prípade pristihnutia pri páchaní trestnej činnosti.

NR SR posunula do druhého čítania niekoľko vládnych návrhov zákonov, ako aj poslaneckých návrhov vrátane návrhov poslancov Smeru-SD a opozičných strán.

Významnou je vládna novela kompetenčného zákona, ktorá ruší post podpredsedu vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a jeho agendu rozdeľuje na viaceré ministerstvá. Novela mení názov Ministerstva zahraničných vecí na „Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí“, ktoré dostáva do svojej pôsobnosti starostlivosť o Slovákov žijúcich v zahraničí. Po schválení novely zákona by osobitný úrad pre zahraničných Slovákov mal prejsť ako rozpočtová organizácia pod ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí. Toto ministerstvo bude rozhodovať o pridelovaní dotácií na projekty v oblasti ľudských práv a antidiskriminácie. Vzhľadom na tradičné postavenie ministerstva zahraničných vecí je to dosť neobvyklá agenda. Na základe novely kompetenčného zákona ministerstvo vnútra získa právomoc prideľovať štátne dotácie na projekty zamerané na riešenie problémov rómskej menšiny. Aj keď bol zrušený post podpredsedu vlády, ktorý mal v agende podporu menšinovej kultúry, rozdeľovanie dotácií v tejto oblasti si ponechal úrad vlády. Zdá sa, že prístup k prerozdeleniu kompetencií sa určoval skôr tým, kto bude rozhodovať o pridelovaných financiách, než tým, kde je účelné a efektívne vykonávať tú-ktorú oblasť verejnej politiky, (teda nielen prerozdelenie štátnych dotácií). Treba dodať, že adekvátnym riešením je presun agendy drogových závislostí a boja proti nim z úradu vlády na ministerstvo zdravotníctva.

Parlament posunul do druhého čítania tzv. tretí liberalizačný balíček (súbor právnych noriem predložený vládou v oblasti energetiky), ktorý transponuje do právneho poriadku SR pravidlá platné v EÚ, podporujúce liberalizáciu trhu s elektrinou a plynom, posilňujúce práva spotrebiteľov a upevňujúce právomoci a nezávislosť regulačných orgánov. Spomínané zdôvodnenie sa objavilo v dôvodovej správe, treba však uviesť, že situácia – pokiaľ ide o nezávislosť regulátora – nie je až taká jasná. Predseda úradu sa stáva aj predsedom rady, čím sa vlastne kumulujú dve funkcie u jednej osoby. Ak sa teda bude chcieť nejaký posudzovaný subjekt odvolať v rámci dvojinštančnosti správneho konania, o jeho

odvolaní bude v konečnom dôsledku rozhodovať tá istá osoba, ktorá je hlavou orgánu prijímajúceho rozhodnutie na prvom stupni. Je potrebné tiež uviesť, že ministerstvo hospodárstva neposlalo návrhy zákonov do medzirezortného pripomienkového konania (MPK). Oficiálnym zdôvodnením bolo to, že tieto návrhy prešli MPK za minulej vlády. Pravdou však je, že v niektorých častiach v návrhoch nebolo zmenené oproti pôvodnej verzii takmer nič (vtedy však tieto návrhy poslanci Smer – SD nepodporovali), v iných častiach došlo k zásadným zmenám oproti pôvodným návrhom, a preto MPK bolo potrebné.

NR SR schválila v prvom čítaní návrh zákona o osobitnom odvode pre regulované firmy, predložený ministerstvom financií, podľa ktoré-

ho regulované podniky majú odvieť štátu v rokoch 2012 – 2013 celkovo 125 mil. eur. Podľa zákona odvod bude považovaný za daňový výdavok, ktorý zníži regulovaným podnikom daňový základ.

Parlament posunul do druhého čítania vládny návrh novely o DPH, sprisúňujúci pravidlá pre platiteľov DPH a rozširujúci právomoci daňových úradov. Novela mení Trestný zá-

kon a zavádza skutkovú podstatu trestného činu „daňového podvodu“ a „marenia výkonu správy daní“. Mení tiež Obchodný zákonník, ktorý by mal obmedziť možnosť založenia spoločnosti s ručením obmedzeným osobou, ktorá má daňový nedoplatok.

NR SR schválila v prvom čítaní novelu zákona o veterinárnej starostlivosti, predloženú poslancami Smeru-SD a vyžadujúcu súhlas obecného zastupiteľstva s chovom nebezpečných zvierat.

V sledovanom období sa parlament zaoberal poslaneckými návrhmi z dielne opozičných strán. 14 takýchto návrhov zamietol v prvom čítaní, tri návrhy posunul do druhého čítania. NR SR schválila v prvom čítaní novelu stavebného zákona, predloženú poslancami SDKÚ-DS, ktorá vyžaduje súhlas samosprávy obce resp. kraja s umiestnením skládok odpadu, hodnotíme ako mimoriadne problematickú. Do presne stanovených mechanizmov správneho konania, ktoré je doplnené prísny posudzovaním dodržiavania rôznych noriem a technológií, sa vpustil prvok (miestne zastupiteľstvo), ktorý nie je bežným účastníkom správneho konania a navyše rozhoduje kolektívne a bez zodpovednosti. Nazdávame sa, že spomínaný návrh nie je dobre a na dostatočnej odbornej úrovni pripravený a môže v budúcnosti vyvolať viaceré problémy.

aj daný subjekt. Nazdávame sa, že spomínaný návrh nie je dobre a na dostatočnej odbornej úrovni pripravený a môže v budúcnosti vyvolať viaceré problémy. Pozoruhodný bol fakt, že pri prerokúvaní tohto návrhu novely stavebného zákona bolo v prvom čítaní zo 139 prítomných poslancov 139 za.

Parlament posunul do druhého čítania aj novelu zákona o bankách týkajúcu sa splatenia hypotekárnych úverov, ktorú predložili poslanci SDKU-DS.

Do druhého čítania posunula NR SR aj návrh novely zákona o politických stranách, predložený poslancami SaS. Predkladatelia novely uviedli, že boli motivovaní snahou zaviesť výraznejšie prvky solidarity do systému financovania politických strán. Zámerom novely je znížiť výšku štátneho príspevku stranám, ktoré v parlament-

Zdá sa, že prístup k prerozdeleniu kompetencií v novele kompetenčného zákona sa určoval skôr tým, kto bude rozhodovať o pridelovaných financiách než tým, kde je účelné a efektívne vykonávať tú-ktorú oblasť verejnej politiky.

Schválenú novelu stavebného zákona, predloženú poslancami SDKÚ-DS, ktorá vyžaduje súhlas samosprávy obce resp. kraja s umiestnením skládok odpadu, hodnotíme ako mimoriadne problematickú. Do presne stanovených mechanizmov správneho konania, ktoré je doplnené prísny posudzovaním dodržiavania rôznych noriem a technológií, sa vpustil prvok (miestne zastupiteľstvo), ktorý nie je bežným účastníkom správneho konania a navyše rozhoduje kolektívne a bez zodpovednosti. Nazdávame sa, že spomínaný návrh nie je dobre a na dostatočnej odbornej úrovni pripravený a môže v budúcnosti vyvolať viaceré problémy.

ných voľbách získajú viac ako 10 % hlasov a tým predísť kumulácii neprimerane veľkého množstva finančných prostriedkov v rukách menšieho počtu silnejších strán. Návrh počíta s tým, že príspevok za hlasy (a tým aj na činnosť) pre strany so ziskom hlasov nad 10 % sa z tohto získaného rozdielu skráti o 25 %. Zaviedol by sa tým mechanizmus obdobný systému progresívneho zdaňovania do oblasti prideľovania príspevkov politickým stranám. V súčasnosti platný zákon o politických stranách už používa (i keď v obmedzenej podobe) odstupňovanie pri prideľovaní štátneho príspevku politickým stranám. Ide o príspevok na poslanecký mandát, keď stranám s väčším počtom mandátov sa prideľuje znížený príspevok. V súčasnosti sa príspevok na mandát vypláca strane, ktorá má zastúpenie v NR SR, v sume násobku priemernej nominálnej mzdy v kalendárnom roku predchádzajúcom roku konania volieb, pričom za každý získaný mandát, a to najviac za 20 mandátov, patrí strane príspevok v sume 30-násobku priemernej mzdy na jeden mandát (vo volebnom období 2012 – 2016 by to malo byť 23 580 eur ročne) a za 21. a každý ďalší mandát patrí strane príspevok už v sume iba 20-násobku priemernej mzdy (v rokoch 2012 – 2016 by to malo byť 15 720 eur). Problematickou stránkou návrhu je to, že momentálne by sa takýto mechanizmus vzťahoval iba na jednu stranu – Smer-SD.

Všetky ostatné návrhy pochádzajúce od poslancov opozičných strán neboli v prvom čítaní schválené. Tieto návrhy sa týkali širokého okruhu otázok, niektoré z nich reagovali na dlhodobo existujúce problémy, iné boli reakciou na ad hoc vznikajúce situácie.

Návrh zákona o príspevku za zásluhy v športovej oblasti z dielne poslancov Mostu-Híd neschválený v prvom čítaní mal zaviesť doživotnú rentu pre medailistov z olympiád, paralympiád, deaflympiád a šachových olympiád. Zákon sa mal týkať zhruba 90 osôb, pričom rentu by tvorila suma vo výške priemernej mzdy pre zlatých medailistov (60 % pre strieborných a 40 % pre bronzových medailistov).

Odmietnutý návrh novely zákona o rodine od poslancov SaS mal zaviesť rozvody bezdetných manželov dohodu pred notárom a liberalizáciu procesu rozvodov manželstiev s deťmi pred súdmi v prípade, ak manželia s rozvodom súhlasia.

Neschválený návrh novely zákona o vysokých školách z dielne poslancov OĽaNO mal umožniť rigorózne konanie pre tých uchádzačov, ktorí získali v zahraničí ekvivalent titulu magister, ktorý sa používa v SR. Návrh novely zákona o financovaní základných a stredných škôl, predložený poslancami KDH, ktorý mal zvýšiť príspevok od štátu pre školy s vynikajúcimi výsledkami v celoštátnych meraniach (externá maturita, Testovanie 9) tiež nebol posunutý do druhého čítania.

Prvým čítaním neprešiel návrh novely ústavy, ktorá mala zrušiť minimálnu 50-percentnú hranicu platnosti referenda, z dielne poslancov OĽaNO. Nazdávame sa, že odmietnutie podobných návrhov je z vecného hľadiska správne. Akýkoľvek návrh na zmenu ústavy je vážna vec, navyše keď ide o návrh, ktorý ma potenciál meniť vo svojich dôsledkoch charakter systému výrazným príklonom k priamej demokracii. Takéto zmeny nie je možné vykonať len jednovetnou novelou ústavy, ktorou sa má „odstrániť“ problém nedostatočnej volebnej účasti pri platnom kvóre. V parlamentnej diskusii navrhovatelia nepreukázali dostatok odborných argumentov v prospech takejto závažnej novelizácie.

Takisto nebol úspešný pokus poslancov OĽaNO schváliť návrh novely Trestného zákona, ktorý mal zaviesť sadzbu 2 až 5 rokov odňatia slobody za krádeže kanalizačných poklopov, ktoré sa v poslednom období stávajú čoraz častejším javom a spôsobujú zranenia alebo dokonca úmrtia občanov. Tento návrh mal z pohľadu predkladateľov potenciál priťahovať pozornosť verejnosti tým, že by riešil momentálny problém (frekvencovaná medializácia prípadov odcudzovania železných kanalizačných poklopov). Hlavný problém však nespočíva v tom, aká bude sadzba pri treste odňatia slobody, čo predkladatelia zrejme neboli ochotní pripustiť. Ide o to, že v istých komunitách existujú prepracované mechanizmy krádeží podobných komodít, keď kradnúť sa posielajú deti vo veku, keď ešte nie sú trestne zodpovedné. Oveľa účinnejším riešením by bol zákaz vykupovať v zberných surovinách takéto komodity, uskutočnenie prísnych kontrol a postihy za porušenie tohto zákazu. Tým by sa stratila motivácia kradnúť kanalizačné poklopy. Aj príklad s trestami za alkohol za volantom napokon ukazuje, že prísnejšia trestná sadzba v zákone ešte problém nerieši.

Podporu väčšiny členov poslaneckého zboru v prvom čítaní nezískali ani dva ďalšie návrhy poslancov OĽaNO – novela rokovacieho poriadku, ktorá mala zaviesť kontrolu dochádzky poslancov prostredníctvom čipových kariet, ktoré mali nahradiť doterajšie podpisovanie prezenčných listín a návrh novely zákona o reklame, ktorá mala zaviesť povinnosť uvádzania konečnej ceny zájazdov cestovnými kanceláriami.

Parlament odmietol v prvom čítaní návrh novely o špecifických štátnych zárukách a návrh novely ústavného zákona o spoluprácu NR SR a vlády v záležitostiach EU od poslancov SaS, ktorý mal presunúť rozhodovacie právomoci vo veci európskych stabilizačných mechanizmov z vlády a ministerstva financií na NR SR. Tieto dve novely boli spojené s prerokúvaním návrhu

zákona o trvalom eurovale a mali podľa predstáv predkladateľov tvoriť kompaktný systém pri riešení záležitostí spojených s eurovalom, či už dočasným (ktorého sa táto novela týkala), alebo trvalým (tam nebol úspešný pozmeňovací návrh, podaný poslancom Jozefom Kollárom (SaS)). V zásade ide o to, aby pri rozhodovaní o vynakladaní prostriedkov daňovníkov bol do tohto procesu zapojený aj parlament, aby to nezostávalo len na exekutive, resp. jej časti, pretože ide o dôležité rozhodnutia finančnej povahy. Tento návrh mohol byť inšpirovaný rozhodnutím nemeckého ústavného súdu, ktorý pri rozhodovaní o dočasnom eurovale zdôraznil potrebu nevynechať, resp. aktívne zapojiť do takéhoto rozhodovania spolkový parlament, resp. jeho orgány.

Neprešiel ani ďalší návrh poslancov SaS – novely zákona o štátnych sviatkoch, dňoch pracovného pokoja a pamätných dňoch, ktorá mala zaviesť pohyblivý pamätný deň – Deň daňovej slobody. Podľa návrhu by ministerstvo financií na základe stanoveného mechanizmu každý rok spolu s návrhom zákona o štátnom rozpočte uvádzalo aj deň, keď občania prestávajú pracovať na štát (v prenesenom zmysle slova) a začínajú pracovať pre seba, na základe čoho by bolo možné vidieť mieru celkového daňového zaťaženia v krajine.

Neuspeli tiež poslanci SDKÚ-DS so svojím návrhom novely zákona o príspevku pri narodení dieťaťa, ktorá podmieňovala získanie príspevku pri narodení prvého, druhého a tretieho dieťaťa účasťou na nemocenskom poistení v priebehu predchádzajúcich štyroch rokov minimálne v dĺžke 270 dní.

Ochrana a dodržiavanie ľudských a menšinových práv	1. Q	2. Q	3. Q	4. Q	Celoročný priemer
2012	3,00	3,00	–	–	3,0
2011	2,75		2,75		2,8
2010	3,25	3,25	3,00	2,75	3,1
2009	3,00	3,25	3,25	3,25	3,2
2008	2,75	2,75	2,75	3,00	2,8

Hodnota ratingu IVO Barometra za druhý štvrtrok 2012 v oblasti *Ochrana a dodržiavanie ľudských a menšinových práv* je 3,00; celoročná priemerná známka je 3,0.

Pri hodnotení situácie v oblasti dodržiavania a ochrany ľudských a menšinových práv na Slovensku v druhom štvrtroku 2012 je potrebné brať do úvahy predovšetkým to, nakoľko prevažujúce trendy v danej oblasti aj celkový prístup štátnej administratívy zodpovedajú princípu priority ľudských práv v ich úplnosti a rozmanitosti ako základnej hodnoty demokratickej spoločnosti. Takéto hodnotenie sa musí nevyhnutne zameriavať na presadzované legislatívno-inštitucionálne zmeny, na základné parametre štátnej politiky v oblasti ľudských práv a menšín, na reakcie štátnych orgánov, týkajúce sa prípadov porušovania ľudských práv. Predkladaná analýza sa preto zaoberá doterajšími výsledkami reorganizačných opatrení novej vlády v oblasti inštitucionálneho zabezpečenia systému ľudských práv, prípadmi, znamenajúcimi porušenie ľudských práv a reakciami štátnych orgánov, ako aj dôsledkami rozhodnutí slovenských štátnych orgánov z minulých rokov, vyjadrenými v rozsudkoch Európskeho sudu pre ľudské práva.

V júni 2012 sa odohrala tragédia v Hurbanove, jej obeťami sa stali členovia jednej z miestnych rómskych rodín. Samotný prípad a reakcie verejnosti, prezentované v médiách a na internete, potvrdili doterajšie zistenia zo sociologických výskumov, ktoré upozorňovali na alarmujúci stupeň etnickej neznášanlivosti rozšírenej v slovenskej spoločnosti.

V sledovanom období pokračoval trend riešiť dlhodobu zanedbávané problémy spôsobmi, ktoré sú prinajmenšom otáznave z hľadiska rešpektovania základných ľudských práv: stavbou stien a búraním ilegálne postavených rómskych chatrčí a domčekov.

Napriek viacerým znepokojujúcim signálom sa zdá, že súčasná vláda nepovažuje tému ochrany ľudských práv za dôležitú. V máji a júni 2012 prebiehali avizované zmeny inštitucionálneho rámca ľudsko-právnej politiky. Ich podstatou je zrušenie komplexného prístupu k ochrane ľudských práv s primeraným inštitucionálnym krytím na úrovni člena vlády. Nahradilo ho triedenie agendy medzi ministerstvami bez primeraných kompetencií a personálnych kapacít a vyňatie témy práv príslušníkov národnostných menšín z rámca ochrany ľudských práv.

V uplynulých dvoch mesiacoch Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) vyniesol tri jednohlasne prijaté rozsudky, v ktorých rozhodol, že SR porušila niekoľko viaceré práva dotknutých osôb (zákaz mučenia a iného neľudského a ponižujúceho zaobchádzania, právo na účinný opravný prostriedok, právo na podanie individuálnej sťažnosti). Išlo o prípady *Labsi proti Slovensku*, *Koky a ďalší proti Slovensku* a *N.B. proti Slovensku*. V prípade *Labsi* SR hrubo odignorovala priebežné opatrenie, uložené ESLP, o zákaze vydania alžírskemu občana do krajiny, kde mu v tom čase hrozilo mučenie.

V druhom štvrtroku 2012 vláda pokračovala v zmenách inštitucionálneho zastrešenia ľudsko-právnej politiky. Výrazne sa tým odklonila od komplexného prístupu predchádzajúcej vlády. Roztrieštením agendy zrušeného postu podpredsedu vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny medzi ostatné ministerstvá zaniklo inštitucionálne zastrešenie koordinácie a tvorby ľudsko-právnej politiky. Existuje riziko, že táto agenda postupne zanikne, keďže jednotlivé rezorty nemajú personálne kapacity na zastrešenie takejto širokej témy. Na sekcii ľudských práv, ktorá existovala na Úrade vlády v gescii bývalého podpredsedu vlády a ktorá je momentálne zrejme pred svojím zánikom, pritom pôsobil niekoľko z mála kvalifikovaných

odborníkov a odborníčok v tejto oblasti na Slovensku. Rozpačito vyznieva presun časti kompetencií, vrátane dotačnej schémy, na ministerstvo zahraničných vecí, keďže ide o presun agendy v oblasti domácej politiky na rezort, ktorý je ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť zahraničnej politiky. Práva národnostných menšín pritom momentálne nezastrešuje žiadny člen vlády (pozri vládný návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov (tzv. kompetenčný

zákon), ktorý bol schválený uznesením Vlády SR 226/2012 dňa 31. 5. 2012 a následne posunutý do parlamentu).

Zrušený post podpredsedu vlády bol „čistočne“ nahradený pozíciou splnomocnenca pre národnostné menšiny. Za splnomocnenca bol vymenovaný člen opozičnej strany Most-Híd László Nagy, ktorý sa dlhodobou venuje téme ľudských a menšinových práv. Vláda nahradila výkonný orgán poradnou pozíciou splnomocnenca s niekoľkými kompetenciami najmä monitorovacieho charakteru. Jeho možnosti navrhovať legislatívne zmeny sú podmienené dobrou vôľou vedúceho úradu vlády. Možnosti účasti splnomocnenca na tvorbe politiky vystihuje napríklad porovnanie kompetencií v prípade vzdelávania. Ak v zmysle § 1 ods. 4 ešte platného kompetenčného zákona sa podpredseda vlády spolupodieľa „na plnení úloh týkajúcich sa výchovy a vzdelávania, vrátane výchovy a vzdelávania národnostných menšín“, splnomocnenec má „dbať o skvalitnenie výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín“ (čl. 3 ods. 2 písmeno „e“) Štatútu Splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny schváleného uznesením vlády SR č. 262/2012 z 13. 6. 2012).

Za zmienku stojí, že novelu kompetenčného zákona vláda schválila bez akéhokoľvek pokusu aspoň formálne prediskutovať návrh s ľudsko-právnymi organizáciami, vrátane tých, ktoré pôsobia v oblasti práv ľudí so zdravotným znevýhodnením a ktoré aj v skrátenom legislatívnom procese podali voči nemu riadne odôvodnené vecné

Pri hodnotení situácie v oblasti dodržiavania a ochrany ľudských a menšinových práv na Slovensku v druhom štvrtroku 2012 je potrebné brať do úvahy predovšetkým to, nakoľko prevažujúce trendy v danej oblasti aj celkový prístup štátnej administratívy zodpovedajú princípu priority ľudských práv v ich úplnosti a rozmanitosti ako základnej hodnoty demokratickej spoločnosti.

pripomienky. Iné rezorty ako napríklad ministerstvá vnútra, práce či spravodlivosti, ktoré sa v mnohých ohľadoch zhodovali s návrhmi mimovládnych organizácií, svoje pripomienky rýchlo postáhovali. Takýto postup nesvedčí o naplnení prognózy niektorých analytikov o novej politickej kultúre vládneho Smeru-SD.

Nový štatút získal ďalší poradný orgán – Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, ktorá začala fungovať ako jeden z nástrojov komplexného prístupu k ľudsko-právnej politike (štatút bol schválený uznesením Vlády SR č. 276/2012 z 20. 6. 2012). Podľa jej nového štatútu radu vedie podpredseda vlády a minister zahraničia. Do štatútu sa opätovne nedostala pôsobnosť v oblasti práv sexuálnych menšín, zástupcovia ktorých tiež neúspešne žiadali vymenovanie výboru, ktorý by pokrýval túto oblasť. Vláda nereagovala na výzvu mimovládnych organizácií, ktoré ju žiadali, aby odstránila „jednoznačne podradné postavenie jedného zakázaného dôvodu diskriminácie v štruktúre rady“ a vyslala „tak jasný signál, že pripisuje boju proti diskriminácii na základe sexuálnej orientácie a rodovej identity rovnakú váhu ako ostatným druhom diskriminácie“ (SITA, 20. 6. 2012).

Marginalizáciu práv príslušníkov sexuálnych menšín vláda nadviazala na svoju predchodkyňu. Takýto postoj sa prejavil takmer nulovou podporou (výnimkou bol postoj poslankyne Európskeho parlamentu Moniky Flašíkovej-Beňovej) zo strany predstaviteľov vládnej strany aktivít tohto ľudsko-právneho hnutia na treťom Dúhovom pochode za práva sexuálnych menšín v Bratislave 9. júna 2012.

Zmenou štatútu prešiel aj úrad splnomocnenca pre rómske komunity. Jednou z najzásadnejších úprav bol prechod pôsobnosti úradu z predsedu vlády na ministerstvo vnútra (štatút bol schválený uznesením vlády SR č. 308/2012 z 27. 6. 2012.) Predkladacia správa k štatútu nezdôvodnila, prečo táto oblasť, ktorá pokrýva najmä témy sociálnej inklúzie, zamestnanosti, vzdelania, bývania či ľudských práv bude zastrešovaná silovým rezortom. Podľa medializovaných správ vláda tiež uvažuje o presune úradu na východ Slovenska. Podľa medializovaných informácií sa uvažuje o tom, že súčasného splnomocnenca Miroslava Polláka nahradí rómsky poslanec OĽaNO Peter Pollák, ktorý by si zároveň ponechal aj svoj poslancie mandát (TV Markíza, *Televízne noviny*, 1. 7. 2012).

Problematický stav slovenskej spoločnosti odhalili reakcie verejnosti na vraždu troch členov rómskej rodiny mestským policajtom v Hurbánove 16. júna 2012. Vraždenie policajta, ktorého motív momentálne vyšetrujú orgány činné v trestnom konaní, bolo v reakciách niektorých čitateľov na medializované správy oslavované dokonca ako hrdinstvo. Podobné reakcie potvrdili zistenia zo sociologických výskumov, ktoré svedčia o tom, že výrazná časť majority sa stotožňuje s myšlienkami blízkymi pravicovému extrémizmu (pozri štúdiu *Verejná mienka v oblasti pravicového extrémizmu*, nedávno vydanú Nadáciou otvorenej spoločnosti).

Je zarážajúce, že žiaden z vrcholných predstaviteľov štátnej moci okamžite po incidente takéto prejavy neznašnilivosti neodsúdil. Práve v takýchto momentoch stupňujúceho sa interetnického napätia je mimoriadne dôležité, aby predstavitelia štátnej moci vyslali jasný signál o tom, že etnicky motivované násilie a nenávisť by nemali mať v slovenskej spoločnosti miesto. Prezident Ivan Gašparovič a premiér Robert Fico pomerne rozpačito a oneskorene reagovali až po otvorení listu Rómskeho inštitútu, Centra pre výskum etnicity a kultúry a Slovenského inštitútu pre mediáciu zo 17. júna 2012.

Znepokojujúcim trendom sú pokračujúce represívne praktiky, ktorými samosprávy riešia dlhodobú zanedbávanú problematiku marginalizovaných rómskych komunit. Mesto Vrútky zbúralo päť rómskych chatrí na Kafendovej ulici koncom mája 2012. V júni mesto Sereď zamurovalo vchod v betónom plote pri dome, kde žijú Rómovia s odôvodnením, že obyvatelia domu znečisťovali okolie a napokon obec Batizovce zbúrala rómske domčeky (napriek tomu, že ich bránili matky s malými deťmi). Ako sme už uviedli v predchádzajúcom vydaní *IVO Barometra*,

stavba múrov a stien nie je riešením sociálneho vylúčenia a predstavuje zakázanú segregáciu. Národné stredisko pre ľudské práva v súvislosti so zamurovaním vchodu varovalo „pred spoločenskou škodlivou výstavbou izolujúcich múrov, ako aj pred trendom vývoja postojov samosprávy a zároveň vyjadruje želanie volajúce po prehodnotení opatrení a zvrátení negatívneho spoločenského fenoménu, ktorý prehlbuje spoločenskú intoleranciu a má negatívny dopad na formovanie postojov v spoločnosti. Celá situácia neprispieva k zlepšovaniu vzťahov medzi nerómskym a rómskym obyvateľstvom, a ani nedáva základ na integráciu Rómov do majoritnej spoločnosti. Naopak, prehlbuje ju a vracia sa späť a znižuje sociálnu súdržnosť medzi ľuďmi“.

Podobne, zbúranie chudobných príbytkov, v ktorých navyše žijú najohrozenejšie skupiny našej spoločnosti – rómske ženy a deti – a ich faktické vyhnanie na ulicu či do provizórnych stanových príbytkov do lesov je nielen absolútne nemorálne, neľudské a zahanbujúce, ale dokonca aj protiprávne. Slovenské zákony upravujúce odstraňovanie nelegálnych stavieb je nutné interpretovať v súlade s medzinárodným právom, ktoré má prednosť pred slovenskými zákonmi. Výklad práva na rodinný a súkromný život zaručeného európskym dohovorom EŠLP jasne zakazuje takéto konanie. Ilustratívny je nedávny prípad *Yordanova a ďalší proti Bulharsku* zo dňa 24.

apríla 2012 (*Stážnosť* č. 25446/06). Týkal sa plánovaného búrania rómskej osady v Sofii. EŠLP pri posudzovaní prípadu uviedol, že aj keď sú samosprávy vo všeobecnosti oprávnené odstrániť príbytky tých, ktorí obývajú obecnú pôdu nelegálne, do úvahy treba zobrať fakt, že niekoľko dekád štátne orgány nič v tomto smere nerobili a fakticky tolerovali existenciu osady. Ak na nejakom území dlhodobo žije komunita a hrozí jej to, že ostane bez domova, nemôže byť jej prípad posudzovaný rovnako ako v rutinných prípadoch odstraňovania jednotlivcov z nelegálne obsadzovaného pozemku. Keďže sa bulharské

štátne orgány nepokúsili reálne nájsť riešenie na alternatívne bývanie, neobstál ani argument Bulharska o tom, že obydlia nespĺňajú zdravotné a iné bezpečnostné požiadavky. Súd vzal do úvahy aj fakt, že sťažovatelia boli Rómovia, ktorí sú dlhodobo v znevýhodnenej pozícii a nemožno s nimi zaobchádzať identicky ako s inými. Aj keď súd uznal, že štát nemôže poskytnúť bývanie každému, poukázal na to, že má povinnosť poskytnúť prístrešok najohrozenejším skupinám. Súd tak dospel k záveru, že násilné vyšťahovanie sťažovateľov a zbúranie ich chatrí by porušilo ich právo na súkromný a rodinný život zaručený článkom 8 dohovoru.

Nie veľmi lichotivý obraz o dodržiavaní ľudských práv na Slovensku poskytla aj vládou schválená výročná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2011 pripravená Ministerstvom práce sociálnych vecí a rodiny. Ministerstvo kriticky zhodnotilo stav, keď uviedlo, že „napriek nespornému pokroku v oblasti rovnosti žien a mužov na Slovensku pretrvávajú nerovnosti takmer vo všetkých oblastiach súkromného a verejného života“. Spôsobuje ich niekoľko vzájomne sa ovplyvňujúcich faktorov ako napríklad tradičné rozdelenie rodových rolí, nízka znalosť práv, nedostatok služieb pre zosúladenie pracovného a rodinného života. Ekonomická kríza pritom výrazne posilnila diskriminačné praktiky na trhu práce (*Súhrnná správa*, schválená uznesením Vlády SR č. 315/2012 dňa 27. 6. 2012, s. 1 – 2).

V sledovanom období vyniesol Európsky súd pre ľudské práva (EŠLP) tri rozsudky, týkajúce sa Slovenska; všetky tri sa týkali prípadov, ktoré sa odohrali v predchádzajúcich rokoch (2001, 2002 a 2006).

Dňa 15. mája 2012 EŠLP jednohlasne rozhodol, že vydanie Mustaphu Labsiho Slovenskou republikou Alžírsku porušilo sťažovateľove práva zaručené článkom 3 (zákaz mučenia a iného neľudského a ponižujúceho zaobchádzania), článkom 13 (právo na účinný opravný prostriedok) a článok 34 (právo na podanie individuálnej sťažnosti) Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd („dohovor“) (*Labsi proti Slovensku*, sťažnosť 33809/08).

Vydaním alžírkeho občana do krajiny, kde mu bezprostredne hrozilo mučenie a iné neľudské a ponižujúce zaobchádzanie, SR hrubo porušila nielen základné pravidlá medzinárodného práva, ale odignorovala aj pred-

Nie veľmi lichotivý obraz o dodržiavaní ľudských práv na Slovensku poskytla aj vládou schválená výročná správa stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2011 pripravená Ministerstvom práce sociálnych vecí a rodiny. Ministerstvo kriticky zhodnotilo stav, keď uviedlo, že „napriek nespornému pokroku v oblasti rovnosti žien a mužov na Slovensku pretrvávajú nerovnosti takmer vo všetkých oblastiach súkromného a verejného života“.

bežné opatrenia EŠLP. Prezident komory po náhlom vyhostení Labsiho zaslal SR v ktorom vyjadril svoje hlboké znepokojenie a „obavy nad dôsledkami takéhoto konanie nielen s ohľadom na autoritu súdu, ale aj signálom, ktorý vysielá iným zmluvným krajinám, voči ktorým uloží podobné opatrenia rovnako ako aj osobám, ktorým hrozí vydanie alebo vyhostenie do krajín, kde sú vystavení riziku porušenia ich práv podľa článku 2 alebo článku 3 dohovoru. Vzhľadom na závažnosť konania SR, Prezident súdu okamžite informoval predsedu Výboru Rady Ministrov, Prezidenta parlamentného zhromaždenia a Generálneho tajomníka Rady Európy“. Prezident súdu vo svojom liste súčasne požiadal, aby SR vysvetlilo správu, v ktorej hovorca Ministerstva vnútra uviedol, že „SR je pripravené znášať dôsledky porušenia Dohovoru a že iné štáty, ktoré porušili rozhodnutie podľa pravidla 39 museli platiť iba niekoľko tisíc eur“ (*Ibid.*, para 56).

Mustapha Labsi bol zosobášený so slovenskou občiankou v roku 2001. Na Slovensko prišiel 11. apríla 2006, potom ako bol odsúdený francúzskym súdom za účasť na príprave teroristických aktov a falšovanie na trest päť rokov väzenia. Trest si odpykal už vo väzbe a z krajiny bol vyhostený. Medzičasom bol bez jeho prítomnosti odsúdený za členstvo v teroristickej organizácii a falšovanie v Alžírsku. Slovenské orgány opakovane zamietli jeho žiadosť o azyl alebo doplnkovú ochranu. Keďže Labsimu hrozilo, že po vyhostení do Alžírska bude mučený požiadal o priebežné opatrenie EŠLP pokiaľ nebude jeho prípad riadne prešetrený. Ministerstvo vnútra malo za to, že potreba ochrany spoločnosti pred osobou odsúdenou za účasť v teroristickej skupine mala prednosť pred jeho povinnosťami vyplývajúcimi z Dohovoru. Labsiho bez vedomia jeho právnej zástupkyne vydalo Alžírsku, kde bol okamžite uväznený. Právnym zástupcom sa s nim už nepodarilo spojiť. Alžírsko odignorovalo snahy SR spojiť sa s Labsim.

EŠLP nespochybnil legitimitu jasného postoja voči terorizmu. Poukázal však na článok 3, ktorý obsahuje absolútny zákaz deportácie do krajiny, kde hrozí mučenie. Samotné slovenské orgány pritom pripustili, že sťažovateľ by bol vystavený riziku porušenia práv obsiahnutých v článku 3. Súd preto jednohlasne konštatoval porušenie niekoľkých článkov dohovoru a uznal odškodnenie nemajetkovej škody vo výške 15 000 eur.

Ani nie mesiac po tomto rozsudku EŠLP rozhodol v prípade Jána Koko a ďalších (*Koky a ďalší proti Slovenskej republike*, sťažnosť 13624/03, rozsudok z 12. 6. 2012). Ján Koko, Róm, spoločne s ďalšími deviatimi rómskymi sťažovateľmi zažalovali SR za to, že im nebola schopná zaručiť ochranu pred mučením a iným ponižujúcim a neľudským zaobchádzaním. Štát nezabezpečil promptné, efektívne a nestranné vyšetrovanie a potrestanie údajne rasovo motivovaného útoku na ich osoby.

Inkrimínovanému útoku predchádzal spor v krčme dňa 28. februára 2002 v dedine Gánovce Felice, ktorý vyvolala nerómska čašníčka tým, že odmietla obslúžiť rómskeho zákazníka (*Ibid.* para 4). V ten istý večer skupina dvanástich páchatelov v kuklách ozbrojených bejzbalovými palicami a kovovými tyčami s hrubo rasistickými nadávkami fyzicky zaútočila na niekoľko rodín v ich vlastných domoch v rómskej osade. Rómskym občanom spôsobila vážne zranenia a škody na majetku (*Ibid.*, para 53). Po niekoľkých neúspešných sťažnostiach a odvolaniach namietajúcich neschopnosť slovenských orgánov činných v trestnom konaní riadne prešetriť tento útok, sa J. Koko s ďalšími obeťmi obrátil na EŠLP.

Podľa rozhodnutia EŠLP, ochrana článku 3 sa vzťahuje aj na konanie súkromných osôb, pričom štátne orgány majú povinnosť zabezpečiť promptné a efektívne vyšetrovanie v prípade ak existuje podozrenie, že k takémuto konaniu došlo (*Ibid.*, para 213). Slovenské orgány činné v trestnom konaní dostatočne neprešetrili telefonickú komunikáciu páchatelov rovnako ako biologický materiál páchatelov, ktorí polícia odobrala z miesta činu. Súd konštatoval porušenie procedurálnych záruk článku 3 Dohovoru. Súd pritom zdôraznil, že práve v kontexte rasovo motivovaných útokov na zraniteľné skupiny obyvateľstva majú štáty mimoriadne dbať o riadne a nestranné prešetrenie takýchto incidentov. Súd priznal dvom zo sťažovateľov odškodnenie vo výške 10 000 eur a zvyšným po 5 000 eur.

V ten istý deň bola SR usvedčená ďalším dôležitým ľudsko-právnym prípadom, týkajúcim sa násilnej sterilizácie mladej rómskej ženy, ktorým sa zaoberala Poradňa pre občianske a ľudské práva (*N.B. proti Slovensku*, sťažnosť č. 29518/10). Prípad pani N.B má niekoľko spoločných znakov s prípadom V.C. z roku 2011, o ktorom informovalo predchádzajúce vydanie *IVO Barometra*. Rozdiel spočíval v tom, že v prípade N.B. došlo k násilnej sterilizácii v čase, keď sťažovateľka ešte nedosiahla plnoletosť.

Pani N. B. sa stala obeťou nezákonného zákroku v gelnickej nemocnici v roku 2001 pri pôrode jej druhého dieťaťa cisárskym rezom presne desať dní pred tým, ako dosiahla plnoletosť. Nemocničný personál si vyžiadala súhlas s vykonaním sterilizácie po podaní silných sedatív na utíšenie pôrodných bolestí pred plánovaným cisárskym rezom (*Ibid.* para 8). Pacientku mylne informovali tom, že v prípade nepodpísania súhlasu so zákrokom umrie. Pacientka nebola schopná posúdiť, čo podpisuje. Pri podpise jej museli pridržať ruku. O niekoľko minút na to sa narodilo jej druhé dieťa a pani N.B. bola následne sterilizovaná. Po pôrode bola umiestnená do izby určenej pre rómske ženy. Viac ako dva týždne po zákroku, sterilizačná komisia gelnickej nemocnice *ex post facto* schválila rozhodnutie o zákroku neploleťkej pacientky s tým, že bola vykonaná na základe jej žiadosti a v záujme ochrany jej života v zmysle sterilizačnej smernice v roku 1972 (*Ibid.* para 19).

Zárok, o ktorom sa dozvedela o viac ako rok, ju psychicky aj fyzicky poznačil. Kvôli svojej neplodnosti bola vystavená ostrakizácii zo strany svojho manžela aj rómskej komunity (*Ibid.* para 18). Pani N.B., podobne ako pani V.C., neúspešne žiadala primerané odškodnenie za protiprávny zárok, ku ktorému nedala slobodný súhlas ani ona a ani v tom čase jej právna zástupkyňa, t. j. matka. Neúspešne tiež žiadala riadne prešetrenie postupu orgánmi činnými v trestnom konaní.

EŠLP vo svojom rozhodnutí skonštatoval, podobne ako v prípade V.C., že nešlo o život zachraňujúci úkon. Sterilizácia bola vykonaná bez riadneho informovaného súhlasu sťažovateľky a/alebo jej právnej zástupkyne. Proces získania súhlasu na vykonanie zákroku počas pôrodných bolestí a po utlmení jej kognitívnych schopností narušil jej fyzickú integritu a bol hrubým porušením ľudskej dôstojnosti (*Ibid.* para 77) v rozpore s článkom 3 dohovoru (zákaz mučenia a oného neľudského a ponižujúceho zaobchádzania). Súd tiež rozhodol o porušení práva na jej súkromný a rodinný život. Štát podľa súdu zlyhal v zabezpečení efektívnej právnej ochrany garantujúcej reprodukčné práva najmä žien rómskeho pôvodu.

Podľa názoru sťažovateľky dôvodom zákroku bol jej etnický pôvod. Súd, na rozdiel od prípadu V. C., sa zaoberal aj touto časťou sťažnosti. Na základe poskytnutých dokumentov však nemohol „posúdiť, že lekári konali v zlej viere“ a že sterilizácia bola „súčasťou organizovanej politiky, alebo že konanie nemocničného personálu bolo úmyselne rasovo motivované.“ Súčasne súd poukázal na legislatívne nedostatky, ktorých dôsledkom bolo neprimeraný zásah do reprodukčných práv rómskych žien (*Ibid.*, para 121). Súd udelil sťažovateľke odškodnenie vo výške 25 000 eur za nemajetkovú ujmu.

SR existenciu problému násilných sterilizácií rómskych žien dlhodobo odmieta. Ako sme uviedli už v prípade V. C., neexistencia etnicky citlivých dát znemožňuje poskytnutie faktov, z ktorých by bolo možné usudzovať, že v dôsledku nedostatočnej legislatívy dochádzalo k nepriamej diskriminácii v ochrane reprodukčných práv rómskych žien. Súčasne, súd vo svojom rozsudku v prípade N. B. sa výraznejšie zaoberal práve etnickým aspektom prípadu. Ako uviedla právna zástupkyňa sťažovateľky Barbora Bukovská, „zdá sa, že vláda bude radšej každých sedem mesiacov riskovať medzinárodnú blamáž, než aby sa – raz a navždy – k veci konečne postavila čelom. Vláda sa musí ospravedlniť poškodeným ženám a odškodniť ich.“ (*Tlačová správa Poradne pre občianske a ľudské práva* z 13. 6. 2012).

Reakcia štátnych orgánov vedie k úsudku, že SR zrejme nezáleží nielen na ochrane základných práv najzraniteľnejších skupín, ale ani na svojej medzinárodnej reputácii, keď je pripravená z vreciek daňových poplatníkov zaplatiť za vážne prešľapy svojich úradníkov.

Reakcia štátnych orgánov v prípade niektorých rozhodnutí EŠLP vedie k úsudku, že SR zrejme nezáleží nielen na ochrane základných práv najzraniteľnejších skupín, ale ani na svojej medzinárodnej reputácii, keď je pripravená z vreciek daňových poplatníkov zaplatiť za vážne prešľapy svojich úradníkov.

Nezávislé médiá	1. Q	2. Q	3. Q	4. Q	Celoročný priemer
2012	3,00	3,00	–	–	3,0
2011	2,75		3,00		2,9
2010	3,75	3,50	3,50	3,00	3,4
2009	3,50	3,75	3,75	3,75	3,7
2008	2,50	3,00	3,25	3,50	3,1

Hodnota ratingu IVO Barometra za druhý štvrtrok roku 2012 v oblasti *Nezávislé médiá a médiá verejnej služby* je 3,00; celoročná priemerná známka je 3,0.

Vývoj v oblasti nezávislých médií a médií verejnej služby v druhom štvrtroku najviac poznačil proces odvolávania generálnej riaditeľky RTVS v Národnej rade SR. Vzhľadom na neukončenosť súdnych podaní v tejto súvislosti a v kontexte vývoja v ostatných oblastiach však nemožno v tomto období hovoriť o signifikantnom znížení kvality demokracie, ktoré by našlo vyjadrenie v znížení ratingu pre túto oblasť.

Problém odvolávania generálnej riaditeľky Rozhlasu a televízie Slovenska¹ Miloslavy Zemkovej, ktorý spustil predseda Výboru NR SR pre kultúru a médiá Dušan Jarjabek na zasadnutí výboru dňa 12. júna, mal právnu rovinu a rovinu politickej kultúry. D. Jarjabek po tom, čo GR RTVS predniesla na rokovaní výboru výročnú správu RTVS za rok 2011, z ktorej vyplynulo, že proces narychlo legislatívne pripravenej fúzie Slovenskej televízie a Slovenského rozhlasu bol z technicko-organizačno-právneho hľadiska zvládnutý, že RTVS si plnila svoje zákonné povinnosti v oblasti poskytovania programových služieb, zbavila sa starých dlhov po Slovenskej televízii a skončila hospodárenie s výsledkom plus 11 miliónov eur, ju nechal zo zasadnutia odísť a následne v bode „Rôzne“ predložil na základe sťažnosti občana, ktorá sa mala týkať porušenia zákona zo strany GR RTVS návrh na odvolanie M. Zemkovej za to, že nepredložila Rade RTVS vopred informáciu o zámere vyhlásiť verejnú obchodnú súťaž na riešenie priestorového usporiadania RTVS v budúcnosti – prenájom tzv. mediálneho komplexu. Výbor tento návrh schválil bez toho, že by dal GR RTVS priestor na vyjadrenie.

V tejto súvislosti treba uviesť nasledovné fakty: mailová sťažnosť občana nehovorila nič o predmetnom porušení zákona, občan sa dožadovao zastavenia predaja budovy STV a SRo. Ako predseda rady autor tohto textu výbor ústne aj písomne informoval, že žiadna takáto súťaž vyhlásená nebola, pričom potvrdil, že o vyhlásení verejnej obchodnej súťaže na prenájom mediálneho komplexu sa rada dozvedela až po jej vyhlásení. Vyjadril tiež v tejto súvislosti kritický názor, ktorý smeroval k profesionalite komunikácie GR RTVS s radou, ale opakovane tiež deklaroval názor, že nejde o porušenie zákona.

Navyše uznesenie schválené výborom nemalo všetky náležitosti podľa zákona o rokovacom poriadku NR SR, aby mohlo byť predložené plénu – chýbalo mu totiž odôvodnenie návrhu na odvolanie. Aj preto bolo o týždeň zvolané ďalšie zasadnutie výboru, na ktorom poslanci Smeru-SD schválili toto doplnenie návrhu a kde formálne dostala priestor aj GR RTVS.

¹ Autor tejto časti v sledovanom období pôsobil ako predseda Rady Rozhlasu a televízie Slovenska.

Tá napokon dostala priestor na obhajobu aj v pléne NR SR, kde bola po intenzívnej rozprave a niekoľkodňovom odkladaní hlasovania odvolaná hlasmi poslancov Smeru-SD, opozícia sa hlasovania nezúčastnila.

GR RTVS následne podala podnet na Ústavný súd, ten ho však pre formálne nedostatky odmietol. GR RTVS však avizovala, že sa bude pokúšať očistiť právnou cestou, keďže si nie je vedomá porušenia zákona.

V tejto súvislosti vyjadrili znepokojenie aj predstavitelia medzinárodných organizácií. Európska vysielacia únia (EBU), ktorá združuje vysielateľov verejnej služby, prostredníctvom svojej riaditeľky Ingrid Deltenreovej vyjadrila v liste adresovanom M. Zemkovej znepokojenie nad tým, že na Zemkovú sa vyvíja politický tlak, aby odstúpila. Medzinárodný novinársky inštitút (IPI) vyjadril zasa obavy zo snáh o odvolanie generálnej riaditeľky Rozhlasu a televízie Slovenska.

Problémom takto vedeného procesu odvolávania GR RTVS bola jeho účelovosť, právna nejasnosť a politická nekultúrosť. Zákon o RTVS explicitne pomenúva dôvody, kedy NR SR musí, a kedy môže odvolať GR RTVS. Pokiaľ by boli nespochybniteľne naplnené zákonné dôvody na odvolanie GR RTVS, dalo sa očakávať – vzhľadom k pretrvávajúcej politickej kultúre uplatňovanej na Slovensku – že jednofarebná vládna väčšina túto možnosť využije a generálnu riaditeľku zvolenú v parlamente inou väčšinou

odvolá. V tejto súvislosti však existujú protichodné právne analýzy, z ktorých väčšina spochybňuje zákonnosť odvolania M. Zemkovej. Keď pominieme osobný rozmer, v konečnom dôsledku následná právna neistota poškodí najviac samotnej RTVS – prípadné rozhodnutie súdu o neplatnosti odvolania M. Zemkovej môže spochybniť legitimitu zvolenia nového GR RTVS, ako aj právne kroky, ktoré ako GR RTVS vykoná.

Vo vzťahu k politizácii celého procesu predseda výboru pre kultúru a médiá D. Jarjabek argumentoval, že za to môže zákon o RTVS, ktorý preniesol voľbu a odvolávanie generálneho riaditeľa RTVS do parlamentu. Už pri schvaľovaní narychlo predloženého zákona o RTVS sme ale uviedli, že v situácii predkolapsového stavu médií verejnej služby spôsobeného aj – a najmä – správaním a prístupom politických elít k týmto médiám za posledné dve desaťročia považujeme za úplne legitímne, ak je jasne pomenovateľná zodpovednosť za úspešnú resuscitáciu (alebo prípadný krach v prípade zlého manažovania) médií verejnej služby pod vedením riaditeľa zvoleného v orgáne, ktorý v zastupiteľskej demokracii reprezentuje vôľu občanov. Existuje síce protiargument hovoriaci o nízkej kvalifikácii poslancov NR SR posúdiť odbornú spôsobilosť uchádzačov o tento post, väčšina nominácií na generálneho riaditeľa, prinajmenšom

Vývoj v oblasti nezávislých médií a médií verejnej služby v druhom štvrtroku najviac poznačil proces odvolávania generálnej riaditeľky RTVS v Národnej rade SR. Vzhľadom na neukončenosť súdnych podaní v tejto súvislosti a v kontexte vývoja v ostatných oblastiach však nemožno v tomto období hovoriť o signifikantnom znížení kvality demokracie, ktoré by našlo vyjadrenie v znížení ratingu pre túto oblasť.

v Slovenskej televízii, ktoré vznikli na pôde odborného orgánu – rady, však nesvedčí o tom, že by boli členovia rady v slovenských podmienkach schopní rozhodovať v tejto súvislosti kvalifikovanejšie.

Neistota z pohľadu budúceho fungovania Rozhlasu a televízie okrem personálnej zmeny na poste generálneho riaditeľa (primárne najmä kvôli spôsobu, akým bola vykonaná a s tým súvisiacou právne neprehľadnou situáciou) zvyšujú aj ohlasované legislatívne zábery ministerstva kultúry týkajúce sa financovania a organizačného usporiadania RTVS v najbližšej budúcnosti.

Keďže od 1. januára 2013 mala byť RTVS financovaná priamo zo štátneho rozpočtu, poslalo ministerstvo financií RTVS návrh rozpočtu na nasledujúce tri roky, ktorý vytváral priestor na udržanie fungovania RTVS v súčasnom rozsahu a režime. Vzápätí však bol zverejnený zámer vlády v rámci konsolidačného balíka pre verejné financie ušetriť v nasledujúcich rokoch aj tým, že bude predĺžené financovanie RTVS prostredníctvom priamych úhrad domácností za služby poskytovaného v oblasti televízneho a rozhlasového vysielania aj po 1. 1. 2013. Takéto rozhodnutie je samozrejme legitímne, jeho problémom z pohľadu fungovania RTVS je, že ešte začiatkom druhej polovice roka nie je jasná jeho konečná podoba a najmä, že zachovanie takéhoto modelu financovania spôsobí už v nasledujúcom roku výpadok vo financovaní RTVS oproti plánu v rozsahu 10 – 20 mil. eur. Ohroziť to plnenie zákonných úloh RTVS, ďalšie investovanie do zastaraných technológií a v prípade dofinancovania tohto rozdielu prostredníctvom zmluvy so štátom spochybňuje aj výšku zamýšľaného šetrenia z pohľadu ozdravenia verejných financií.

Jednou z možností je v tejto súvislosti aj redefinovanie rozsahu a obsahu verejnej služby, ktorú má RTVS poskytovať zo zákona, v pripravovanej novelizácii zákona o RTVS. Zatiaľ známe zábery v súvislosti s touto novelou však hovoria len o ambícii organizačného „preusporiadania“ RTVS smerom k väčšej autonómnosti oboch jeho organizačných zložiek – Slovenskej televízie a Slovenského rozhlasu a k rekonštrukcii riadiacich a kontrolných orgánov. V súvislosti s dramatickým odvolávaním generálnej riaditeľky RTVS v parlamente predstaviteľia Smeru-SD opakovane deklarovali aj ambíciu preniesť voľbu a odvolávanie generálneho riaditeľa späť na kontrolné orgány RTVS. Opäť ako v prípade novely zákona o financovaní RTVS však v tejto chvíli treba pripomenúť časové hľadisko, keďže začiatkom druhej polovice roka návrh nie je predložený na pripomienkovanie – bola by škoda, keby aj súčasný minister zopakoval chybu svojho predchodcu, ktorý „prehnal“ návrh zákona o zlúčení RTVS legislatívnym procesom v rekordnom tempe.

V súvislosti s doobsadením voľného miesta v Rade RTVS sme zaznamenali zvolenie Martina Kákoša za člena rady. M. Kákoš už pôsobil v Rade Slovenskej televízie, počas pôsobenia generálneho riaditeľa Štefana Nižňanského bol jej predsedom.

V kauze zákazu vydania knihy Gorila investigatívneho novinára Toma Nicholsona nastal v druhom štvrťroku výrazný posun. Po tom, čo okresný súd rozhodol predbežným opatrením o zákaze publikovania tejto knihy (na základe žiadosti jedného zo spolumajiteľov Penty), krajský súd v odvolacom konaní toto predbežné opatrenie začiatkom júna zrušil a vydaniu knihy tak nič nebráni. Avízo na knihu sa následne objavilo v ponuke viacerých internetových kníhkupectiev s tým, že bude k dispozícii začiatkom júla, napokon bol termín jej vydania posunutý na koniec júla.

Sám autor to vysvetľoval vyťaženosťou prácou na paralelných projektoch. Ohlásil ambíciu spustiť internetové noviny zamerané na investigatívnu žurnalistiku, pre ktoré založil občianske združenie Pod povrchom. Na ich prevádzku by mal použiť aj časť z 22-tis. eur, ktoré sa vyzbierali na základe výzvy Aliancie Fair-play po tom, čo T. Nicholson odišiel z dovtedajšej práce, aby sa venoval kauze Gorila a dopísaniu knihy. Opätovne začal zverejňovať sľúbené blogy, ktoré jednak mapujú posun vo vývoji kauzy a tiež informujú najmä o personálnom vývoji

v radoch polície a tajnej služby po výmene vládnej garnitúry – najmä s ohľadom na vyhliadky úspešného uzavretia vyšetrovania kauzy, ktorá v období pred parlamentnými voľbami spôsobila najväčší občiansky pohyb za posledné roky.

Otázku adekvátnosti legislatívneho nastavenia kolektívnej ochrany autorských práv, resp. jej praktického výkonu orgánmi kolektívnej ochrany týchto práv otvoril spor obce Pohorelá so Slovenským ochranným zväzom autorským (SOZA). SOZA chcela od obce súdne vymáhať platbu (vo výške 62,40 eur) za použitie hudby na dvoch detských folklórnych podujatiach, ktoré obec neohlásila. Napokon obec aj SOZA uzavreli dohodu, podľa ktorej piesne, ktoré zazneli na nenahlasovaných podujatiach nepodliehajú režimu právnej ochrany duševného vlastníctva.

Široká medializácia tohto sporu v kombinácii s nevládnutou komunikáciou zo strany SOZA (vrátane necitlivého uplatňovania litery zákona v tomto konkrétnom prípade) a riešením si osobných sporov so SOZA zo strany niektorých autorov vyvolala nebezpečnú atmosféru spochybňovania oprávnenosti samotného princípu kolektívnej ochrany práv duševného vlastníctva. V reakcii na tento vývoj ohlásilo ministerstvo kultúry ambíciu riešiť podobné situácie malou novelou autorského zákona, ktorú by mala prerokovať Národná rada SR už na júlovej schôdzi. Táto novela

by mala umožniť usporiadateľovi verejného kultúrneho podujatia dodatočne preukázať, že na jeho kultúrnej akcii nepoužil chránené diela aj v prípade, že si vopred nespĺní oznamovaciu povinnosť. Komplexnú úpravu autorského zákona ministerstvo pripravuje na druhú polovicu funkčného obdobia súčasného ministra.

V súvislosti s prechodom na digitálne televízne terestriálne vysielanie (DVB-T) sme zaznamenali rozhodnutie Telekomunikačného úradu (TÚ) SR, ktorý vydal spoločnosti Towercom povolení na prevádzkovanie vysielacích štvrtého digitálneho multiplexu. Potrebné frekvencie Towercom získal za 500-tis. eur v súťaži koncom roka 2011, v ktorej napokon zostal sám, keďže druhý uchádzač bol vylúčený

pre nesplnenie podmienok. Towercom už prevádzkuje aj ostatné tri digitálne multiplexy, vrátane verejnoprávneho.

V súvislosti s celým procesom prechodu na DVB-T vývoj v druhom štvrťroku potvrdil, že jeho nastavenie nepriineslo očakávané benefity – najmä z pohľadu širšej programovej ponuky. Výsledkom nie je masívnejšie využívanie bezplatného terestriálneho príjmu televízneho vysielania domácnosťami, naopak, realitou je jeho marginalizácia, pričom dominantnou platformou sa na Slovensku stal satelit. A práve tento vývoj na trhu využila satelitná služba Skylink, ktorá po výraznom presadení sa na trhu s bezplatnými službami avizovala postupné zavedenie poplatkov od jesene tohto roka.

Aj samotní vysielatelia dnes otvorene hovoria o tom, že jediným víťazom celého procesu digitalizácie na Slovensku je firma prevádzkujúca digitálne multiplexy a vzhľadom na finančnú náročnosť šírenia digitálneho terestriálneho signálu dnes neuvažujú o rozšírení svojej programovej ponuky šírenej týmto spôsobom.

Ministerstvo kultúry v druhom štvrťroku zaujalo jasné stanovisko k najbližšej budúcnosti verejnoprávnej tlačovej agentúry TASR – minister kultúry Marek Maďarič odmietol zlúčenie TASR s RTVS a ministerstvo tiež deklarovalo, že nevidí dôvod na transformáciu TASR z jej súčasnej podoby verejnoprávnej inštitúcie, ktorá bola zadaná zákonom prijatým za predchádzajúceho pôsobenia M. Maďariča. TASR, ktorej bol v roku 2011 znížený štátny príspevok takmer o polovicu (z 2,34 mil. eur v roku 2010 na 1,26 mil. eur v roku 2011, toto zníženie súviselo s transformačnými zámermi vtedajšieho ministra Daniela Krajčera, ktoré však neboli do pádu vlády Ivety Radičovej presnejšie zadané) skončila rok 2011 so stratou 474-tis. eur. Vzhľadom na vyššie uvedené názory ministerstva nasledoval pochopiteľný krok, navýšenie štátnej dotácie pre TASR na rok 2012 na 1,7 mil. eur.

Problémom takto vedeného procesu odvolávania GR RTVS bola jeho účelovosť, právna nejasnosť a politická nekultúrnosť. Pokiaľ by boli nespochybniteľne naplnené zákonné dôvody na odvolanie GR RTVS, dalo sa očakávať – vzhľadom k pretrvávajúcej politickej kultúre uplatňovanej na Slovensku – že jednofarebná vládna väčšina túto možnosť využije a generálnu riaditeľku zvolenú v parlamente inou väčšinou odvolá. Keď pominieme osobný rozmer, v konečnom dôsledku následná právna neistota poškodí najviac samotnej.

V predchádzajúcom vydaní Barometra sme do hodnotenia kvality demokracie zaradili aj pohľad na stav občianskej spoločnosti, občianskej participácie a tretieho sektora, ako aj na prístup štátu, resp. vlády k tejto agende. Hoci odvtedy uplynul pomerne krátky čas iba dvoch mesiacov, odohralo sa v tejto oblasti niekoľko zmien.

Aj keď s určitým oneskorením, predsa len vláda postupne reagovala na výzvy zo strany predstaviteľov MNO na dialóg. Nový vládny kabinet vyhovel niektorým požiadavkám tej časti tretieho sektora, ktorú reprezentujú jednotlivé platformy mimovládnych neziskových organizácií (MNO) zastúpené v Komore MNO pôsobiacej pri Výbore pre mimovládne neziskové organizácie. Zásadné body takéhoto súhlasného postoja sa dohodli v polovici mája 2012 na rokovaní premiéra Roberta Fica s predstaviteľmi MNO.

Predseda vlády vyslovil ochotu vyjsť v ústrety niektorým konkrétnym predstavám MNO. Deklaroval pripravenosť pokračovať v Iniciatíve pre otvorené vládnutie umožňujúcej väčšiu transparentnosť verejnej správy a občiansku participáciu. Súhlasil tiež s obnovením Rady vlády pre MNO, ktorá fungovala v rokoch 1999 – 2010. Takisto prisľúbil ustúpiť od pôvodného zámeru vytvoriť post splnomocnenca vlády pre národnostné menšiny a občiansku spoločnosť. „Chceli sme tieto dve aktivity spojiť, zdá sa však, že tu má tretí sektor iný názor a skôr by privítal zachovanie postu samostatného splnomocnenca pre občiansku spoločnosť,“ povedal R. Fico.

Medzi hlavné záväzky medzinárodnej Iniciatívy pre otvorené vládnutie, do ktorej sa zapojilo vyše 50 krajín (www.otvorenavlada.gov.sk), patrí transparentnosť vlády a verejnej správy (informácie o ich aktivitách by mali byť obsažené a včas prístupné verejnosti), občianska participácia (verejná správa má hľadať spôsoby mobilizácie občanov pri ich zapájaní do verejnej diskusie a umožňovať im vstupovať do riešenia verejných otázok) a otvorenosť (vláda by mala poskytovať poskytuje voľný prístup k dátam, ktoré má k dispozícii). Kroky prijaté Slovenskou republikou (portál otvorených dát; oznamovatelia korupcie; elektronické petície a barometer otvorenosti) sa ocitli medzi najlepšími 10 záväzkami prijatými členmi iniciatívy. V súčasnosti sa na portále otvorených dát (<http://data.gov.sk/>) nachádza 24 súborov; v súlade s prijatým Akčným plánom by tam však v krátkom čase malo pribudnúť niekoľko stovák nových súborov dát.

Koncom júna 2012 vláda schválila mierne upravený štatút splnomocnenca pre rozvoj občianskej spoločnosti, čím potvrdila udržateľnosť tohto postu aj po zmene vládneho kabinetu. Kontinuitu s predchádzajúcim obdobím predstavujú i vymedzené hlavné úlohy: koordinovanie akčného plánu koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti na roky 2012 až 2013 a akčného plánu spomínanej Iniciatívy pre otvorené vládnutie (oba materiály boli schválené predchádzajúcou vládou). Podľa štatútu je úlohou splnomocnenca vytvárať stratégie na posilnenie postavenia občanov voči štátu a jeho orgánom a podporovať aktivity zvyšujúce participáciu

občanov a ich vplyv na verejnú politiku. Mal by tiež dbať o financovanie aktivít občianskej spoločnosti a zefektívnenie dotačných systémov štátu v prospech rozvoja občianskej spoločnosti. Splnomocnenec má ďalej koordinovať účasť občanov a MNO pri monitoringu fondov Európskej únie, najmä pri programovaní ďalšieho obdobia pre implementáciu operačných programov tak, aby sa organizácie občianskej spoločnosti stali jednými zo základných prijímateľov tejto pomoci. Ďalšou úlohou je podpora infraštruktúry MNO prostredníctvom jednotlivých rezortných ministerstiev, ako aj úprava mechanizmov priamej finančnej podpory MNO (napríklad verejné obstarávanie verejnoprospešných služieb, programy podpory MNO, fondy Európskej únie) i nepriamej finančnej podpory (napríklad mechanizmus daňovej asignácie) z verejných zdrojov tak, aby ich MNO mohli čím skôr efektívne a transparentne získavať a používať. Splnomocnenec má tiež v spolupráci s MNO monitorovať, analyzovať a vyhodnocovať problémy pri rozvoji a zdravom fungovaní občianskej spoločnosti, pripravovať analytické a koncepčné materiály a celkovo podporovať efektívnejšiu komunikáciu medzi verejným sektorom a mimovládny neziskový sektor, resp. ďalšími segmentmi občianskej spoločnosti.

Samozrejme, v konečnom dôsledku bude veľa závisieť od toho, či sa vytýčené úlohy splnomocnenca i princípy otvoreného vládnutia budú skutočne naplňovať alebo či ostanú iba formálnymi deklaráciami. V každom prípade však možno konštatovať, že vládna garnitúra sa schválením týchto dokumentov postavila do pozície kooperujúceho partnera a predstavitelia tretieho sektora sa budú môcť vo vyjednávaní s vládou opierať o model partnerstva medzi štátom a touto časťou občianskej spoločnosti prijatý už predchádzajúcou vládou.

Predstavitelia tretieho sektora zároveň opakovane zdôrazňovali, že komunikácia s novou vládou, ktorá sa prejavila aj v účasti zástupcu MNO na rokovaníach vládnej Rady solidarity a rozvoja, neznamená, že by tretí sektor rezignoval na svoju autonómiu a nezávislosť – popri komunikácii a kooperácii sa bude uplatňovať aj kontrola výkonu moci a kritická reflexia vládnych postupov.

Osobitne dôležité bude aj to, aké budú faktické kompetencie tohto postu, čo súvisí s jeho zaradením v exekutívnych štruktúrach. Na akej úrovni politicko-administratívnej hierarchie bude môcť vykonávať svoju činnosť, ktorá má vyslovene nadrezortný charakter? Pripomeňme, že v doterajšej organizačnej štruktúre splnomocnenec pôsobil pri Úrade vlády a v koncepčných záležitostiach podliehal premiérke. To predstavovalo

takú exekutívnu pozíciu, z ktorej bolo možné presadzovať jednotlivé úlohy v komplexnejšom zábere.

Koncom júna 2012 vláda schválila presun splnomocnenca pre rozvoj občianskej spoločnosti z Úradu vlády pod ministerstvo vnútra. V čase kompletizácie tejto správy ešte nebolo jasné, komu vlastne bude splnomocnenec podliehať: či priamo ministrom vnútra, ktorý je súčasne jedným z podpredsedov vlády (a teda bude do určitej miery pôsobiť mimo štandardizovaného „pavúka“ ministerstva) alebo bude podriadený niektorému zo štátnych tajomníkov, čo by mohlo výrazne obmedziť účinnosť a dosah jeho pôsobenia.

Pod kuratelou ministerstva vnútra sa spod Úradu vlády dostal aj splnomocnenca pre rómske komunity. Ten by mal podľa vládnych predstáv presadzovať systémové opatrenia na zlepšenie postavenia rómskych komunít, na ich integráciu do spoločnosti; mal by o.i. zriaďovať a predsedáť medzi rezortnej komisii pre záležitosti rómskych komunít, mal by si zriaďovať

Predseda vlády vyslovil ochotu vyjsť v ústrety niektorým konkrétnym predstavám MNO. Deklaroval pripravenosť pokračovať v Iniciatíve pre otvorené vládnutie umožňujúcej väčšiu transparentnosť verejnej správy a občiansku participáciu. Súhlasil tiež s obnovením Rady vlády pre MNO, ktorá fungovala v rokoch 1999 – 2010. Takisto prisľúbil ustúpiť od pôvodného zámeru vytvoriť post splnomocnenca vlády pre národnostné menšiny a občiansku spoločnosť.

poradné orgány. Mal by sa tiež podieľať na tvorbe, realizácii a koordinácii politik vlády a Únie, vrátane procesov začleňovania a integrácie Rómov do spoločnosti v kontexte stratégie Európa 2020 a plniť informačné povinnosti voči orgánom Európskej únie a ďalším medzinárodným organizáciám. Je evidentné, že všetky tieto úlohy majú výrazne nadrezortný rozmer.

To bol aj jeden z dôvodov, pre ktoré sa tento presun stal predmetom kritiky niektorých MNO. Podľa nich ide o natoľko komplexnú problematiku, že ju nemôže zvládnuť jedno ministerstvo. MNO tiež podrobili kritike zúženiu problematiky týkajúcej sa rómskych spoločenstiev: „Navrhované obmedzenie iba na havarijné situácie v rómskych komunitách by malo závažný negatívny dopad na už aj tak výrazne zdecimovanú občiansku participáciu na lokálnej úrovni, ako aj na možnosti realizácie komplexných, prierezových a preventívnych programov. Zároveň sme znepokojení, že dotačný schému má spravovať práve silový rezort, ktorý je skôr nástrojom represie ako sociálneho začleňovania.“

Nový inštitucionálny dizajn, ktorý „rozložil“ príbuzné problematiky (občianska spoločnosť, ľudské práva, národnostné menšiny, rómske komunity) pôvodne zastrešené na najvyššej úrovni (jednak podpredsedom vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny, jednak premiérkou vlády SR) do kompetencie viacerých ministerstiev, sa stal v mimovládnom prostredí predmetom kritiky. Koncom mája 2012 sa 68 občianskych organizácií ohradilo proti návrhu novely kompetenčného zákona, ktorú považujú „za zlú a znepokojujúcu“. Podľa nich sa vláda touto novelou zbavuje zodpovednosti za ľudské práva, ktoré strácajú inštitucionálne zastrešenie na najvyššej úrovni. Navrhovaná novela totiž ruší post podpredsedu vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny bez adekvátnej náhrady a výrazne znižuje dôležitosť rodovej rovnosti. MNO preto požadovali, aby vláda stiahla návrh novely z legislatívneho procesu a vymenovala podpredsedu vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny. Vyzvali vládu na verejnú diskusiu o inštitucionálnom zabezpečení ľudskoprávnej, menšinovej a rodovej politiky. „Na jednej strane premiér na stretnutiach s MNO hovorí, že nastupuje nový začiatok. Súčasne však jeho vláda potichu deštruuje politiky a inštitúcie, ktoré sme tu dlhé roky presadzovali,“ uviedla Janka Debrecéniová zo združenia Občan, demokracia a zodpovednosť. „Vláda má plné právo nastaviť inštitucionálne mechanizmy verejných politik,“ konštatovala Jarmila Lajčáková z Centra pre výskum etnicity a kultúry, „nemôže však ignorovať svoje medzinárodné a ústavné ľudskoprávne záväzky či dokonca vlastné strategické dokumenty. Realizácia ľudských práv vyžaduje inštitúciu s primeranými kompetenciami, ktoré budú politiku proaktívne vytvárať.“ Podľa nej, „nestačí sa spoliehať na to, že jednotlivé rezorty nebudú ľudské práva porušovať, resp. do ľudských práv zasahovať. Navyše prierezový a nadrezortný prístup, ktorý táto oblasť vyžaduje, nemôžu zvládnuť len samotné ministerstvá. Koordinovať, prepájať i kontrolovať jednotlivé politiky a činnosť ministerstiev môže iba vláda.“ MNO tiež upozornili, že novela prakticky obmedzuje aj podporu pre oblasť rodovej rovnosti. Podľa riaditeľky ODA Šarloty Pufflerovej Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, ktorú súčasná vláda ponecháva s drobnými úpravami v platnosti, na riešenie týchto otázok nestačí, keďže je to síce veľmi dôležitý, ale len poradný orgán: „Nemá právomoc robiť politiku, nemá finančné prostriedky. Nemá kompetenciu podpredsedu vlády zasahovať do toho, čo sa deje, upozorňovať ministerstvá alebo ich kontrolovať.“ Zrušenie postu podpredsedu vlády pre ľudské práva považuje za vážny krok späť aj preto, lebo na tomto poste sa začala vlni pripravovať dlhodobá stratégia ochrany a presadzovania ľudských práv. Napriek tejto kritike však priebeh parlamentnej debaty naznačoval, že ich protest nebude mať úspech.

Vyjednávanie MNO s vládou o podmienkach činnosti tretieho sektora nebolo jedinou témou uplynulých dvoch mesiacov. Aktívni občania sa prejavovali aj v mnohých iných oblastiach.

V júni 2012 sa do projektu Naše Mesto zapojilo 5000 dobrovoľníkov. Zorganizovala ho Nadácia Pontis spolu so skupinou firiem Engage. Tento rok sa do nej zapojili zamestnanci z 80 firiem a organizácií, ale aj dobrovoľníci z verejnosti, ktorí čistili Malý Dunaj, parky i nelegálne skládky, namaľovali kilometre plotov na školách a škôlkach, čistili parky, venovali

sa seniorom a tiež prácam na slovenských hradoch. V 11 slovenských mestách sa do projektu zapojilo 152 MNO.

20 rokov činnosti oslávilo občianske združenie Občan, demokracia a zodpovednosť, ktoré podporuje rešpektovanie ľudských a občianskych práv občanov a občianok a požaduje zodpovednosť od verejnej moci. Prednostne sa zameriava na presadzovanie práva na ľudskú dôstojnosť, na ochranu pred diskrimináciou a ľudské práva žien. Desiate výročie práce má za sebou nadácia SOCIA, ktorá sa najnovšie stala známu napríklad kampaňou Staroba sa nás dotýka. Správkyňa nadácie Helena Woleková bilancovala jej činnosť takto: „Podporovali sme moderné a pilotné projekty poskytujúce malokapacitné, ambulantné a terénne služby v prirodzenom prostredí ich užívateľov. Snažili sme sa podporovať ich samostatnosť, mobilizáciu vlastných síl a prepojenie na miestne spoločenstvá. Našími grantovými programami sme ovplyvnili životy asi 200 000 ľudí v núdzi alebo ohrození.“

V máji 2012 symbolicky otvorilo dvere verejnosti a prezentovalo dosiahnuté pôsobivé výsledky osem komunitných nadácií: Komunitná nadácia Bratislava, Nitrianska komunitná nadácia, Trenčianska nadácia, Malokarpatská komunitná nadácia, Komunitná nadácia Zdravé mesto v Banskej Bystrici, Komunitná nadácia Liptov, Komunitná nadácia Modrá

Torysa a Komunitná nadácia Bardejov. V máji 2012 Nadácia Integra zorganizovala Deň krivých zrkadiel, ktorého cieľom je pozitívnym príkladom ovplyvňovať postoje verejnosti voči ľuďom s mentálnym postihnutím a odbúravať predsudky voči nim. Koncom júna 2012 pripravila Karpatská nadácia štvrtý ročník úspešného podujatia Pestré mestečko neziskových organizácií, kde 11 organizácií z východného Slovenska prezentovalo pred verejnosťou

svoje aktivity „naplňujúce tie potreby v spoločnosti, ktorým sa dostatočne nevenuje štát, samospráva ani podnikateľský sektor“.

Násilné konanie voči rómskej rodine v Hurbanove a stupňujúce sa napätie podnietilo niekoľko MNO (Rómsky inštitút, Centrum pre výskum etnicity a kultúry a Slovenský inštitút pre mediáciu) k Otvorenému listu predstaviteľom štátu. Požadujú v ňom, aby sa politici zdržali prijímania represívnych protirómskych opatrení a podnikli kroky na zmiernenie alarmujúco narastajúcej neznášanlivosti voči Rómom, čo sa prejavilo aj v reakciách verejnosti v masmédiách a na internete. MNO požadujú, aby politici „razantne odsúdili etnickú neznášanlivosť, prestali používať voči Rómom populistickú rétoriku, a začali reálne riešiť komplexný prístup k chudobným rómskym komunitám v súlade s dodržiavaním komplexných ľudských a občianskych práv najzraniteľnejšej vrstvy obyvateľov Slovenskej republiky“.

Znepokojenie a aktivizáciu časti občianskej verejnosti vyvolalo odvolanie trnavského arcibiskupa Róberta Bezáka. Pápež Benedikt XVI ho odvolal na základe vizitácie, ktorá sa uskutočnila koncom januára 2012, pričom Apoštolská nunciatura (t.j. Velvyslanectvo Svätej stolice na Slovensku) konštatovala, že arcibiskupa odvolali potom, čo sa potvrdili početné podnety od občanov a kňazov na jeho osobu. Niektorí veriaci i viaceré verejné osobnosti sa však dožadovali podrobnejšieho vysvetlenia. Podľa výrokov v médiách arcibiskup Bezák stelesňoval väčšiu otvorenosť, ústretovosť a transparentnosť cirkvi, kriticky sa staval k ospravedlňovaniu Slovenského štátu z čias vojny a k marginalizácii jeho antisemitských črt, k spolupráci svojho predchodcu Jána Sokola a ďalších bývalých duchovných s ŠtB. Vydal pokyn vykonať audit na Arcibiskupskom úrade v Trnave, kde preverovali financovanie arcidiecézy za čias bývalého arcibiskupa, pričom príslušná audítorka podala v tejto súvislosti trestné oznámenie na Generálnu prokuratúru SR. Zatiaľ čo Konferencia biskupov Slovenska sa podľa očakávania postavila za rozhodnutie Vatikánu a ohradila sa proti „skresleným a čiastkovým informáciám v médiách“, zástancovia odvolaného cirkevného činiteľa na jeho podporu zorganizovali v Bratislave koncert. Okrem iného poukazovali na to, že arcibiskup Bezák svojím konaním spájal jednotlivé konfesie, ľudí i neveriacich. „Rešpektujeme stopercentne rozhodnutie Svätého Otca, ale nedá nám mlčať. Sme poslušné ovečky, ale nie sme stádo,“ zaznelo na koncerte. Pre tému občianskej spoločnosti je tento spor pozoruhodný aj preto, lebo sa v ňom akcentovala neformálna autorita neoficiálnych katolíckych štruktúr, za ktorými stojí tradícia podzemnej cirkvi i sviečkovej demonštrácie zorganizovanej v marci 1988.

Vládna garnitúra sa schválením týchto dokumentov postavila do pozície kooperujúceho partnera a predstaviteľa tretieho sektora sa budú môcť vo vyjednávaní s vládou opierať o model partnerstva medzi štátom a touto časťou občianskej spoločnosti prijatý už predchádzajúcou vládou.

Inštitút pre verejné otázky uskutočnil v dňoch 5. – 11. júna 2012 výskum názorov verejnosti na aktuálne spoločenské a politické otázky. Zber údajov zabezpečila agentúra FOCUS prostredníctvom siete vyškolených anketárov na reprezentatívnej vzorke 1026 obyvateľov SR vo veku od 18 rokov. Údaje boli zozbierané metódou osobných rozhovorov. Pri analýze povolebnej situácie na Slovensku boli použité aj dáta z predchádzajúcich výskumov IVO.

Slovensko po voľbách

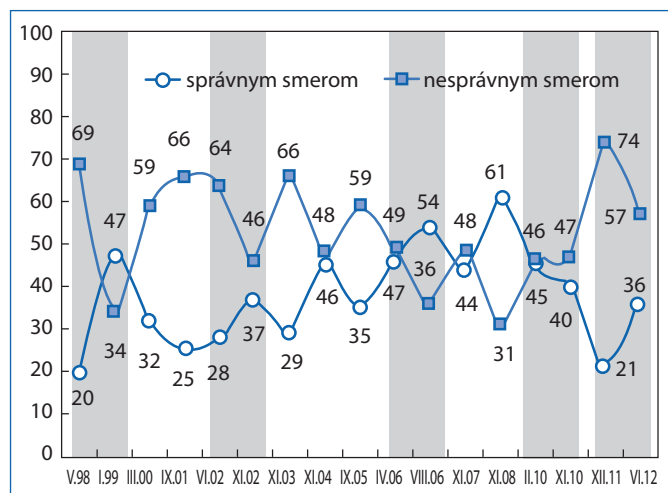
CELKOVÉ HODNOTENIE SMEROVANIA SPOLOČNOSTI

Po parlamentných voľbách sa síce posilnilo presvedčenie verejnosti o správnom celkovom smerovaní spoločnosti; táto zmena však nebola taká výrazná, aby vo verejnosti prevládlo zastúpenie optimistov nad pesimistami (graf 1). Na otázku, či sa spoločnosť uberať správnym alebo nesprávnym smerom, odpovedalo v júni 2012 kladne 36 % a záporne 57 % respondentov. To síce znamenalo výrazné zlepšenie oproti atmosfére v januári 2012, avšak zároveň aj najnižšiu mieru povolebného optimizmu, resp. najvyššiu mieru povolebného pesimizmu za posledných päť parlamentných volieb od roku 1998. Pripomeňme, že pomer medzi optimistami a pesimistami dosiahol po voľbách v roku 1998 hodnotu 47 % : 34 %; v roku 2002 hodnotu 37 % : 46 %; v roku 2006 hodnotu 54 % : 36 %; v roku 2010 hodnotu 40 % : 47 %.

Unikátny je najmä takmer trojpätinový podiel pesimistov (57 %). Atmosféra po voľbách 2012 kontrastovala s prevažujúcim optimizmom po nástupe prvej vlády R. Fica v roku 2006, keď bola ekonomika silná, „špagza plná“, kríza v nedohľadne a vláda nemusela robiť nepopulárne opatrenia.

Graf 1

„Čo myslíte, uberať sa slovenská spoločnosť správnym alebo nesprávnym smerom?“ (v %)

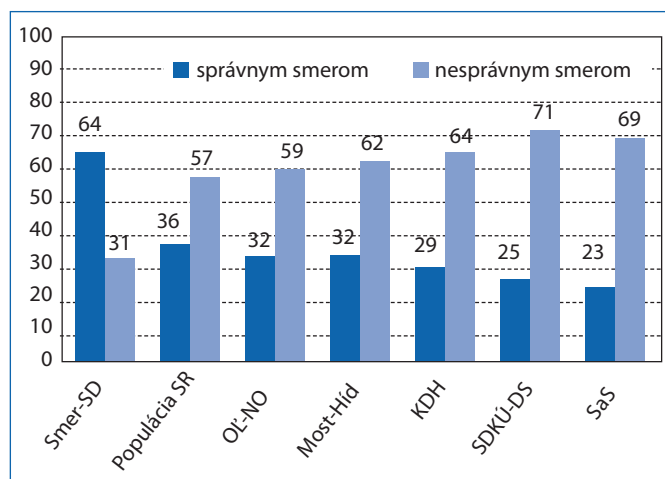
Poznámka: Zlúčené odpovede „určite a skôr áno“ a „určite a skôr nie“.

Zdroj: FOCUS, máj 1998; MVK, november 2002; Inštitút pre verejné otázky, 1999 – 2001 a 2003 – 2012.

S nástupom vlády R. Fica sa zmenil aj okruh ľudí schvaľujúcich smerovanie spoločnosti. Predovšetkým sa celkom prirodzene rozšíril okruh podporovateľov nového kurzu medzi prívržencami Smeru-SD (z 18 % v decembri 2011 na 64 % v júni 2012). Medzi voličmi strán parlamentnej opozície je podiel ľudí stotožnených s novým kurzom podstatne nižší a pohybuje sa medzi tretinou a štvrtinou.

Graf 2

„Čo myslíte, uberať sa slovenská spoločnosť správnym alebo nesprávnym smerom?“ (názory prívržencov politických strán – v %)

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, jún 2012.

Zo sociálno-demografického hľadiska je zaujímavé rovnomerné rozloženie názorov na celkové smerovanie spoločnosti medzi ženami i mužmi i medzi jednotlivými vekovými i vzdelanostnými skupinami. Zastúpenie pesimistických názorov je vyššie medzi občanmi maďarskej národnosti. Naopak zastúpenie optimistických názorov je vyššie medzi obyvateľmi Bratislavského a Košického kraja, ako aj medzi obyvateľmi najväčších miest. V Bratislavskom kraji a v najväčších mestách podiel optimistov dokonca mierne prevažuje nad pesimistami.

POVOLEBNÉ OČAKÁVANIA

Povolebná atmosféra v spoločnosti neoplyva optimizmom. V porovnaní s rokom 2006, keď R. Fico zasadol do kresla premiéra po prvý raz, podstatne menej ľudí očakáva zvýšenie počtu pracovných príležitostí, priaznivý vývoj v zdravotníctve a zvýšenie životnej úrovne, ako aj zlepšenie stavu demokracie a posilnenie spravodlivosti v spoločnosti.

Povolebná atmosféra skôr pripomína začiatok funkčného obdobia vlády I. Radičovej v roku 2010. Vo všetkých skúmaných oblastiach prevládá zmes skeptických až pesimistických predstáv o tom, ako sa bude situácia pravdepodobne vyvíjať.

Najviac pesimistických očakávaní sa spája s vývojom zadlženia štátu (až 52 % očakáva zhoršenie, čo je o 10 percentuálnych bodov viac ako po nástupe vlády I. Radičovej), situácie v zdravotníctve (49 % negatívnych očakávaní), stavu nezamestnanosti (47 %), korupcie a klientelizmu (44 %).

Najmenej negatívnych očakávaní sa viaže na vývoj slovensko-maďarských vzťahov: len 20 % predpokladá zhoršenie, pričom tieto očakávania sú výrazne častejšie u občanov maďarskej národnosti (35 %), najmä voličov SMK (46 %). 62 % predpokladá zachovanie terajšieho stavu a 12 % zlepšenie.

Hodnotenie pravdepodobného vývoja vzťahov medzi Rómami a Nerómami je kritickejšie: 37 % predpokladá ich zhoršenie, 53 % zachovanie statu quo a iba 5 % zlepšenie.

Tabuľka 1

„Spomeňte si, ako vyzerala situácia na Slovensku pred poslednými parlamentnými voľbami. Čo myslíte, ako sa môže počas nastávajúceho roka či dvoch rokov zmeniť situácia v nasledujúcich oblastiach?“ (% odpovedí „zlepší sa“ : „asi ostane rovnaká“ : „zhorší sa“)

	2006	2010	2012
Pracovné príležitosti	41 : 36 : 15	17 : 33 : 48	20 : 29 : 47
Situácia v školstve	-	-	17 : 45 : 41
Spravodlivosť v spoločnosti	26 : 48 : 19	19 : 41 : 36	17 : 44 : 35
Situácia v zdravotníctve	41 : 35 : 19	13 : 33 : 51	17 : 31 : 49
Stav demokracie	27 : 54 : 12	19 : 48 : 26	16 : 49 : 30
Životná úroveň Vás a Vašej rodiny	36 : 48 : 10	11 : 51 : 33	14 : 54 : 29
Stav verejných financií, zadlženosť štátu	-	20 : 29 : 42	14 : 28 : 52
Slovensko-maďarské vzťahy	-	23 : 52 : 17	12 : 62 : 20
Stav súdnictva, justície *	-	16 : 48 : 30	12 : 46 : 35
Korupcia, stranický klientelizmus, rodinkárstvo	-	12 : 36 : 46	12 : 40 : 44
Vzťahy medzi Rómami a Nerómami	-	6 : 50 : 37	5 : 53 : 37

Poznámka: Zlúčené odpovede „určite a pravdepodobne sa zlepší“ a „určite a pravdepodobne sa zhorší“. Zvyšok do 100 % tvoria odpovede „neviem“.

* V roku 2012 sa zisťovali očakávania týkajúce sa dodržiavania ústavy a zákonov. – Údaje nie sú k dispozícii.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, november 2006, november 2010 a jún 2012.

Na rozdiel od predchádzajúceho obdobia sú povolebné očakávania verejnosti rozložené pomerne rovnomerne v rozličných sociálnych prostrediach; to znamená, že miera optimizmu či pesimizmu nie je štatisticky významne ovplyvnená vekom, pohlavím, ba dokonca ani vzdelaním.

Najsilnejším faktorom ovplyvňujúcim pohľad ľudí do budúcnosti sú ich politické orientácie. Rozdiely v postojoch prívržencov vládneho Smeru-SD a parlamentnej opozície odrážajú celkovú politickú polarizáciu. Takmer všetci prívrženci opozície predpokladajú, že sa situácia v rozličných oblastiach buď nezmení, alebo sa zhorší. Najpesimistickejšie očakávania sa viažu na stav verejných financií (65 % očakáva zhoršenie); pracovných príležitostí (59 %); zdravotníctva (58 %); korupcie a klientelizmu v politike (56 %).

Hoci prívrženci Smeru-SD nie sú až takí pesimisti, ani medzi nimi optimizmus neprevažuje. Iba necelé dve pätiny očakávajú zníženie nezamestnanosti (39 %); zvýšenie spravodlivosti v spoločnosti (38 %); či posilnenie demokracie (37 %). Ešte menej nádejí vkladajú do zlepšenia stavu zdravotníctva (32 % optimistov); do zníženia verejného deficitu (29 %); zlepšenia stavu školstva (28 %); zvýšenia vlastnej životnej úrovne (28 %) či obmedzenia korupcie a klientelizmu v politike (26 %). A napokon menej ako štvrtina prívržencov Smeru-SD očakáva po voľbách zlepšenie stavu justície (23 %); zlepšenie slovensko-maďarských vzťahov (16 %); či zlepšenie vzťahov medzi Rómami a Nerómami (8 %).

Tabuľka 2

„Ako sa môže počas nastávajúceho roka či dvoch rokov zmeniť situácia v nasledujúcich oblastiach?“ (% odpovedí „zlepší sa“ : „asi ostane rovnaká“ : „zhorší sa“ u prívržencov vládnej koalície a opozície)

	Prívrženci Smeru-SD	Prívrženci opozície	Spolu
Pracovné príležitosti	39 : 35 : 23	11 : 27 : 59	20 : 29 : 47
Situácia v školstve	28 : 50 : 17	13 : 47 : 35	17 : 45 : 41
Spravodlivosť v spoločnosti	38 : 44 : 16	8 : 50 : 40	17 : 44 : 35
Situácia v zdravotníctve	32 : 39 : 27	10 : 29 : 58	17 : 31 : 49
Stav demokracie	37 : 47 : 13	6 : 52 : 40	16 : 49 : 30
Životná úroveň Vás a Vašej rodiny	27 : 58 : 14	10 : 46 : 32	14 : 54 : 29
Stav verejných financií, zadlženosť štátu	29 : 34 : 33	6 : 25 : 65	14 : 28 : 52
Stav súdnictva, justície *	23 : 52 : 20	6 : 48 : 42	12 : 46 : 35
Slovensko-maďarské vzťahy	16 : 68 : 11	12 : 65 : 21	12 : 62 : 20
Korupcia, stranický klientelizmus, rodinkárstvo	26 : 49 : 21	4 : 38 : 56	12 : 40 : 44
Vzťahy medzi Rómami a Nerómami	8 : 60 : 27	2 : 58 : 37	5 : 53 : 37

Poznámka: Zlúčené odpovede „určite a pravdepodobne sa zlepší“ a „určite a pravdepodobne sa zhorší“. Zvyšok do 100 % tvoria odpovede „neviem“.

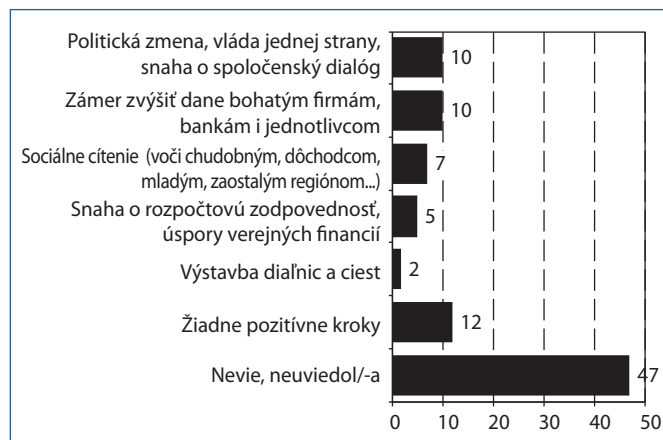
Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, jún 2012.

HODNOTENIE PRVÝCH KROKOV VLÁDY SR

Ako verejnosť hodnotila v júni 2012 prvé kroky vlády R. Fica? V spontánnych odpovediach na otvorenú otázku mohli respondenti uviesť jeden jej najlepší a jeden najhorší krok (grafy 3 a 4).

Graf 3

„Čo považujete za najlepší krok vlády Roberta Fica?“ (v %)

Poznámka: Otvorená otázka. Zvyšok do 100 % predstavujú iné kroky vlády.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, jún 2012.

Až 47 % respondentov nevedelo uviesť nijaký konkrétny dobrý krok súčasnej vlády. Ďalších 12 % takýto krok jednoducho nevidelo. Konkrétny pozitívny krok uviedlo iba 41 % respondentov.¹ Desiat percent pokladalo za najpozitívnejší samotný fakt politickej zmeny a zostavenia vlády jednej strany, Smeru-SD; pričom viacerí si od nej sľubovali ľahšie presadzovanie zámerov, viac politickej stability a pokoja. Zároveň títo respondenti pozitívne hodnotili snahu vlády o dialóg s opozíciou, spoluprácu s predstaviteľmi rozličných sektorov a odvetví, ako aj ponúknutie pozície splnomocnenca pre národnostné menšiny predstaviteľovi opozičného Mostu-Híd.

Najčastejšie uvádzané pozitívne kroky vlády R. Fica sa týkali pripravovaných sociálno-ekonomických opatrení. Časť respondentov (10 %) vyzdvihovala zámer vlády zvýšiť dane bohatým jednotlivcom, firmám i bankám. Ďalšej časti (7 %) imponoval deklarovaný zámer vlády pomôcť rozličným skupinám obvyčajných ľudí, či už chudobných, dôchodcov, mladých, alebo obyvateľov zaostalých regiónov. Päť percent oceňovalo snahu vlády o rozpočtovú zodpovednosť a úspory verejných financií. Dve percentá vkladali nádeje do výstavby diaľnic a ciest. Iba okrajovo

¹ Na porovnanie pripomeňme, že na podobnú otázku o najlepšom kroku vlády R. Fica v novembri 2006 uviedlo konkrétny pozitívny krok až 60 % respondentov. Až 34 % oceňovalo ekonomické a sociálne úľavy.

respondenti oceňovali snahu vlády naštartovať ekonomický rast a znížiť nezamestnanosť; zlepšiť situáciu v zdravotníctve; či v školstve (po 1 %).

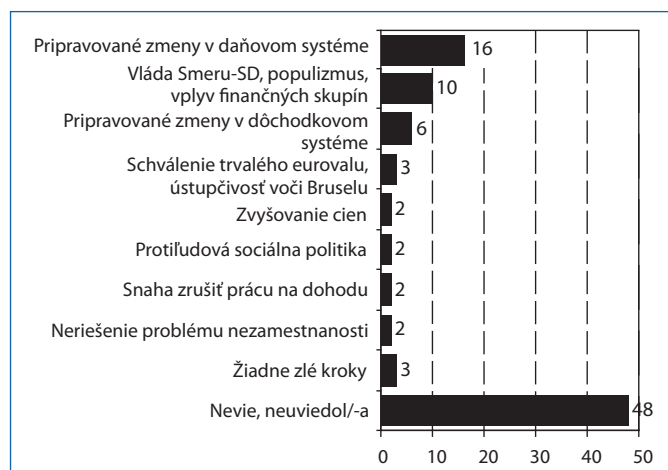
Druhú stranu mince ukazujú predstavy verejnosti o najhoršom kroku vlády. Ani k nemu sa nevedela vyjadriť takmer polovica respondentov (48 %). Ďalšie 3 % žiadny zlý krok nevideli. V konkrétnych odpovediach respondenti najčastejšie uvádzali rozhodnutie vlády zrušiť rovnú daň a zvýšiť daňové zaťaženie úspešnejším jednotlivcom, firmám i bankám (16 %).

„Trňom v oku“ 10 % respondentov bola samotná politická zmena, ktorá priniesla k moci vládu jednej strany, nedostatočne kontrolovanú roztrieštenou opozíciou. Nespokojní respondenti vyčítali vláde či jej konkrétnym členom odbornú nekompetentnosť, populizmus, autoritárstvo premiéra R. Fica, stranícky klientelizmus, podliehanie vplyvu finančných skupín.

Respondenti ďalej negatívne hodnotili chystané zmeny v dôchodkovom systéme, najmä zásahy do druhého piliera (6 %). Terčom kritiky 3 % respondentov sa stalo schválenie trvalého eurovalu a finančná pomoc iným krajinám, v čom niektorí vidia prejav priveľkej ústupčivosti voči Bruselu. Po dve percentá respondentov vyslovili obavy zo zdražovania; z negatívnych následkov v pripravovaných sociálno-ekonomických zmien na životnú úroveň sociálne slabých vrstiev, zo zámeru vlády zrušiť prácu na dohodu. Dve percentá respondentov vyčítali vláde pasivitu v boji s nezamestnanosťou. Po 1 percente respondentov pokladalo za najhoršie signály zvyšovanie verejných výdavkov; priveľkú mäkkosť v prístupe k Rómom; pripravovanú politiku v rezortoch školstva; zdravotníctva; a súdnictva.

Graf 4

„Čo považujete za najhorší krok vlády R. Fica?“ (v %)

Poznámka: Otvorená otázka. Zvyšok do 100 % predstavujú iné kroky vlády.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, jún 2012.

VÝVOJ VOLEBNÝCH PREFERENCIÍ PO VOĽBÁCH 2012

Predčasné parlamentné voľby 2012 s vysokou prevahou vyhral Smer-SD. Bezprostredne po voľbách preferencie strany stúpili až na 51 %, neskôr sa ustálili zhruba na úrovni volebného výsledku. Rozdielnym vývojom prechádzali strany parlamentnej opozície – prvý mesiac po voľbách sa v preferenciách voličov SDKÚ-DS prejavilo sklamanie a frustrácia z volebnej porážky, ako aj nejasná personálna budúcnosť v rámci vedenia strany, v ďalších dvoch mesiacoch došlo k stabilizácii na úrovni 7 %. V máji a júni sa mierne posilnila podpora pre KDH a SaS. Sumárna podpora pre strany parlamentnej opozície predstavovala v júni 40,3%, teda mierne posilnenie oproti volebnému výsledku na úrovni 36,3%. V každom prípade však pretrvávajú zaostávanie za dominantnou stranou Smer-SD.

² V prieskumoch preferencií sa spravidla prejavuje vyššia potenciálna volebná účasť ako v reálnych voľbách. Efekt povolebného nárastu preferencií víťaznej strany mohol byť spôsobený aj týmto fenoménom.

Tabuľka 3

Výsledky volieb 2012 a povolebný vývoj preferencií

	Volby 2012	Apríl 2012	Máj 2012	Jún 2012
Smer-SD	44,4	51,0	46,3	42,3
KDH	8,8	7,8	10,7	10,8
OĽaNO	8,6	9,3	6,0	8,5
Most-Híd	6,9	7,5	6,3	7,4
SDKÚ-DS	6,1	3,3	6,9	6,5
SaS	5,9	5,6	6,5	7,1
SNS	4,6	3,7	3,3	5,0
SMK	4,3	3,5	4,7	3,2

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky (www.statistics.sk); FOCUS, apríl – jún 2012.

DÔVERYHODNOSŤ INŠTITÚCIÍ

Po voľbách 2012 sa oproti jeseni 2011 zvýšila dôveryhodnosť vlády i Národnej rady v očiach obyvateľov SR (z 29 % na 44 %, resp. z 31 % na 42 %). Súčasná vláda R. Fica sa teda môže oprieť o širšiu dôveru verejnosti ako vláda Ivety Radičovej. Podiel nedôverujúcich je však napriek tomuto pozitívnemu obratu vyšší ako dôverujúcich. Dôveryhodnosť oboch ústavných inštitúcií sa vrátila na úroveň pred voľbami 2010 (tabuľka 4).

Parlamentné voľby neovplyvnili zásadným spôsobom nazeranie verejnosti na inštitúciu prezidenta. Aj keď kredibilita inštitúcie hlavy štátu dosiahla najnižšiu úroveň od prvého zvolenia I. Gašparoviča do funkcie v roku 2004, predseda prezident SR ostal aj v júni 2012 jedinou vrcholovou inštitúciou, ktorá si zachovala dôveru väčšiny občanov (61 %). To vyplýva aj zo skutočnosti, že dôvera k prezidentovi nie je taká stranícky polarizovaná ako dôvera k vláde či NR SR.

Mierne priaznivý vývoj zaznamenala aj dôvera občanov k Ústavnému súdu SR, ktorá od októbra 2011 stúpila z 37 % na 43 %.

Tabuľka 4

Vývoj dôvery k najvyšším ústavným inštitúciám SR (% dôverujúcich : % nedôverujúcich)

	XI. 04	XI. 05	XI. 06	XI. 07	XI. 08	II. 10	X.11	VI. 12
Prezident SR	69 : 27	73 : 25	76 : 22	75 : 22	74 : 25	65 : 31	62 : 35	61 : 34
Vláda SR	29 : 69	21 : 77	54 : 42	45 : 51	48 : 50	42 : 54	29 : 67	44 : 53
Národná rada SR	32 : 66	24 : 73	50 : 45	44 : 52	42 : 56	40 : 56	31 : 66	42 : 55
Ústavný súd SR	47 : 45	46 : 48	51 : 46	45 : 47	–	42 : 49	37 : 57	43 : 49

Poznámka: Zlúčené odpovede „úplne a skôr dôverujem“ a „skôr a vôbec nedôverujem“. Zvyšok do 100 % tvoria odpovede „neviem“.

– Údaje nie sú k dispozícii.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, 2004 – 2007 a 2010 – 2012; COPART-KVSBK/IVO, 2008.

Pozrime sa na dôveryhodnosť ústavných inštitúcií optikou prívržencov vládneho Smeru-SD a strán parlamentnej opozície (tabuľka 5). V tejto perspektíve najpolarizovanejšia je dôvera k vláde SR. Dôveru jej vyjadruje 8 z 10 prívržencov vládnej strany, ale len 30 % voličov strán opozície, pričom tento podiel je najnižší u priaznivcov SDKÚ-DS (19 %). Výraznou polarizáciou sa vyznačuje aj dôvera občanov k Národnej rade SR. Stranícka optika sa v menšej miere premieta do vnímania dôveryhodnosti Prezidenta SR a Ústavného súdu SR.

Tabuľka 5

Dôvera k najvyšším ústavným inštitúciám podľa prívržencov parlamentných strán (% dôverujúcich : % nedôverujúcich)

	Prezident SR	Vláda SR	NR SR	Ústavný súd SR
Smer-SD	83 : 15	81 : 19	67 : 31	60 : 34
Strany parlamentnej opozície	56 : 40	30 : 66	36 : 60	40 : 54
Populácia SR	61 : 34	44 : 53	42 : 55	43 : 49

Poznámka: Zlúčené odpovede „úplne a skôr dôverujem“ a „skôr a vôbec nedôverujem“. Zvyšok do 100 % tvoria odpovede „neviem“.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, 2012.

Všimnime sa teraz dôvery verejnosti k niektorým ďalším politickým a spoločenským inštitúciám (tabuľka 6). Zo štyroch skúmaných majú najvyššiu dôveru mimovládne organizácie, za ktorými nasledujú odbory (i keď s vysokým, až 16%-ným podielom respondentov, ktorí sa k dôveryhodnosti odborov nevedeli vyjadriť). Súdny na Slovensku trpia dlhodobým deficitom dôvery občanov. V júni 2012 ich pokladalo za kredibilné iba 28 % respondentov, čo je ešte menej ako koncom roku 2010 (33 %). Nedôvera prevažovala nad dôverou medzi ľuďmi hlásiacimi sa k vládnemu i k opozičnému tábore. Relatívne najvyššiu dôveru k súdom pociťovali prívrženci Smeru-SD (38 % : 60 %), najnižšiu priaznivci SaS (21 % : 75 %).

Dlhodobu veľmi kritický je postoj verejnosti k politickým stranám. V júni 2012 im nedôverovalo až 77 % a dôverovalo iba 17 % občanov. Skepsa voči politickým stranám dominovala u prívržencov všetkých politických strán, napríklad v Smeru-SD bol pomer dôverujúcich a nedôverujúcich 27 % : 70 %. V prípade SDKÚ-DS dôvera k politickým stranám dosahovala iba 14 %, čo bolo o 20 percentuálnych bodov menej oproti koncu roka 2010, keď SDKÚ-DS bola hlavnou vládnu stranou.

Tabuľka 6

Vývoj dôvery k vybraným spoločenským inštitúciám (% dôverujúcich : % nedôverujúcich)

	XI. 10	VI. 12
Mimovládne organizácie	41 : 47	40 : 49
Odbory	-	38 : 46
Súdy, súdnictvo	33 : 62	28 : 66
Politické strany	21 : 72	17 : 77

Poznámka: Zlúčené odpovede „úplne a skôr dôverujem“ a „skôr a vôbec nedôverujem“. Zvyšok do 100 % tvoria odpovede „neviem“.

- Údaje nie sú k dispozícii.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, 2010 a 2012.

DÔVERYHODNOSŤ POLITIKOV

Podobne ako v posledných rokoch, rebríček dôveryhodnosti politikov dlhodobo vedie líder strany Smer-SD Robert Fico. V júni 2012 ho ako dôveryhodnú osobnosť uviedlo 30 % respondentov. Za ním s veľkým odstupom nasleduje podpredseda Smeru-SD a opätovný minister vnútra Róbert Kaliňák (12 %), ktorý dosiahol rovnakú dôveryhodnosť ako pred voľbami v januári 2012. V prvej „päťke“ sú dvaja lídri strán parlamentnej opozície – po prvý raz Igor Matovič (9 %) a tradične aj líder strany Most-Híd Béla Bugár a prezident Ivan Gašparovič (8 %).

Ďalej nasledujú Daniel Lipšic, bývalý podpredseda KDH a v súčasnosti nezávislý (7 %); nedávno potvrdený predseda KDH Ján Figel a líder SaS Richard Sulík (6 %); Lucia Žitňanská – bývalá ministerka spravodlivosti a neúspešná kandidátka na post predsedu SDKÚ-DS (5 %). Odchod bývalej premiérky Ivety Radičovej z politiky sa prejavil na prudkom poklese jej dôveryhodnosti (zo 14 % na 4 %). V prvej desiatke ostáva odstúpený líder mimoparlamentnej SNS Ján Slota (3 %). V politike sa oproti predchádzajúcemu obdobiu výraznejšie zviditeľnili Pavol Frešo – nový predseda SDKÚ-

Tabuľka 7

Rebríček dôveryhodnosti politikov a političiek (v %)

	Február 2010	Marec 2011	Január 2012	Jún 2012
Fico Robert	31	23	33	30
Kaliňák Robert	16	9	12	12
Matovič Igor	-	3	5	9
Bugár Béla	8	7	9	8
Gašparovič Ivan	12	8	8	8
Lipšic Daniel	4	3	7	7
Sulík Richard	3	3	7	6
Figel Ján	7	3	6	6
Žitňanská Lucia	-	-	2	5
Radičová Iveta	14	17	14	4
Slota Ján	6	4	6	3
Frešo Pavol	-	-	-	2
Kažimír Peter	-	-	-	2
Počiatek Ján	-	-	-	2
Žitňanská Jana	-	-	-	2
Hrušovský Pavol	-	-	-	2
Nikto+ nevie	24	37	33	39

Poznámka: Respondenti mohli v spontánnej odpovedi na otázku uviesť maximálne tri mená. Tabuľka obsahuje osobnosti, ktoré v júni 2012 dosiahli viac ako 2 % sympatií.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, február 2010, marec 2011, január 2012; FOCUS/IVO jún 2012.

-DS, nový minister financií za Smer-SD Peter Kažimír a Jana Žitňanská, ktorá spolu s Daniel Lipšicom opustila rady KDH (po 2 %).

Až 39 % ľudí nedôveruje nikomu, alebo nevie takúto osobnosť uviesť. Podiel je vyšší ako pred voľbami, čo môže odrážať sklamanie niektorých ľudí z ich výsledkov, ale aj menší záujem o politické dianie. Podobný trend sa prejavil aj po voľbách 2010.

A aká je tri mesiace po voľbách pozícia politikov v prostredí prívržencov „ich“ politických strán (tabuľka 7)? Situácia ostáva nezmenená v strane Smer-SD, SaS a Most-Híd. V prostredí „svojich“ voličov dosahujú najvyššiu dôveryhodnosť R. Fico a B. Bugár (nad 80 %). R. Sulíkovi dôveruje 73 % prívržencov SaS, čo je mierny pokles oproti situácii v januári 2012 (81 %). Svoju líderskú pozíciu si upevnili I. Matovič (69 %) a J. Figel (60 %). V rámci KDH na druhej strane poklesla dôveryhodnosť niekdajšieho predsedu P. Hrušovského. Personálna situácia KDH v percepcii jeho voličov ostáva zložitá – „dvojkou“ je bývalý podpredseda a exminister vnútra D. Lipšic, ktorý nedávno zo strany vystúpil.

Výrazné zmeny nastali v SDKÚ-DS. Pre jej prívržencov je jednotkou v dôveryhodnosti Lucia Žitňanská (45 %), ale pomerne vysoký rating dosiahol aj v máji zvolený predseda P. Frešo (niektorí priaznivci SDKÚ-DS uvádzali oboch ako dvojicu dôveryhodných politikov). V prvej trojke v rámci SDKÚ-DS už nie sú niekdajší top-reprezentanti M. Dzurinda a I. Mikloš. Expremiérka klesla z prvého na tretie miesto.

Tabuľka 8

Dôveryhodní politici v očiach prívržencov strán v júni 2012 a v januári 2012 (v %)

Smer-SD		KDH		OĽaNO	
Fico	81 (89)	Figel'	60 (49)	Matovič	69 (53)
Kaliňák	34 (34)	Lipšic	37 (45)	Fico/Sulík	12 (-)
Gašparovič	11 (16)	Hrušovský	21 (49)	Hlina	5 (-)
Nikto/Neviem	18	Nikto	6	Nikto/Nevie	24

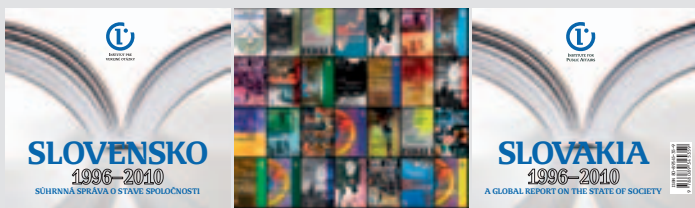
Most-Híd		SDKÚ-DS		SaS	
Bugár	88 (84)	L. Žitňanská	45 (12)	Sulík	73 (81)
L. Žitňanská	7 (-)	Frešo	26 (-)	Matovič	21 (17)
Matovič/Sulík/Chmel/Simon	6 (Simon 16; ostatní -)*	Radičová	16 (67)	L. Žitňanská/Krajcer	8 (-)
Nikto/Nevie	16	Nikto/Nevie	26	Nikto/Nevie	21

Poznámka: Otvorená otázka. Respondenti mohli v spontánnej odpovedi uviesť maximálne tri mená. Čísla v zátvorke sa vzťahujú k januáru 2012.

(-) Táto osobnosť nefigurovala v januári 2012 medzi tromi najdôveryhodnejšími osobnosťami v rámci elektorátu príslušnej strany.

* V januári 2012 uviedli prívrženci Most-Híd v prvej trojke iba Zs. Simona (16%), no nie I. Matoviča, R. Sulíka a R. Chmela.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, január 2012; FOCUS/IVO jún 2012.

DVD Slovensko 1996 – 2010. Súhrnná správa o spoločnosti

Po 15 rokoch sme pripravili súhrnné vydanie všetkých správ DVD Slovensko 1996 – 2010, ktoré obsahuje 14 vydání slovenskej Súhrnnej správy o stave spoločnosti, 9 vydání anglickej verzie A Global Report on the State of Society a navyše 3 publikácie v angličtine – *Slovakia 2008, 2009, 2010. Trends in Quality of Democracy* a tiež publikáciu *Slovensko 2008. Trendy v kvalite demokracie*.

Toto unikátne DVD obsahuje spolu viac ako 17 000 knižných strán, podieľalo sa na ňom vyše 200 autorov a autoriek, desiatky oponentov, editorov a redaktorov. DVD Slovensko 1996 – 2010 je nový, odborné spracovaný súhrnný produkt, predstavuje systematicky usporiadaný informačno-analytický zdroj o 15-ročnom období vývoja slovenskej spoločnosti.

Povedali o Súhrnnej správe:

„Na Slovensku máme priveľa názorov a primálo analýz, veľa osamelých bežcov a málo inštitúcií schopných dať dokopy tvorivých

Posledné
kusy za
zvýhodnenú
cenu 19 eur!

ľudí. Že sa to mení, dôkazom sú tieto ročenky. Závidím budúcim kolegom historikom takýto dôkladný prameň.“

Ľubomír Lipták, historik

„Vysoká profesionálna úroveň, vynikajúci zdroj informácií, zvlášť pre ekonómov a podnikateľov. Plne odporúčam.“ Bývalý minister financií a prezident Poľskej národnej banky

Leszek Balcerowicz, Varšava

„Nevyhnutné čítanie pre každého, kto chce pochopiť Slovensko.“

Prof. Sharon Wolchik, Washington DC

„Sebareflexia spoločnosti vychádzajúca z exaktných poznatkov je najúčinnnejšou zbraňou proti demagógom a populistom každého druhu.“

Senátor Petr Pithart, Praha

„Nenahraditeľná publikácia, ideálne kombinuje spravodajstvo o kľúčových politických udalostiach s analýzou ich hlbšieho významu pre strednú Európu.“

Politológ Jacques Rupnik, Paríž

„Analyzuje vývoj vo všetkých dôležitých oblastiach života spoločnosti. Opiera sa o hĺbkové skúmanie a odhaľuje potenciál Slovenska.“

Bývalý prezident Maďarskej republiky Árpád Göncz

„Jedinečná kniha poskytujúca ucelený obraz Slovenska ako krajiny zažívajúcej zmenu.“

George Soros, finančník a filantrop

Ďalšie informácie na www.ivo.sk

Objednávky tel. 02/5443 4030, fax: 02/5443 4041, e-mail: ipa@ivo.sk

Sociálne siete na Slovensku

Štúdiá sa venuje aktuálnemu globálnemu trendu – fenoménu, ktorý v posledných rokoch pozorujeme v súkromnej, korporátnej i verejnej sfére – vytváraniu a využívaní sociálnych sietí v prostredí internetu. Jej zámerom je ukázať, do akej miery je slovenské obyvateľstvo týmto komunikačným fenoménom ovplyvnené. Projekt bol realizovaný na základe celo-

slovenského reprezentatívneho výskumu, ktorý je súčasťou dlhodobého mapovania problematiky adaptácie obyvateľstva na nové IKT.

Aktívne občianstvo a mimovládny sektor na Slovensku. Trendy a perspektívy

Občianske združenie Včelí dom vydalo publikáciu, v ktorej majú výrazný autorský podiel analytici IVO. Cieľom tejto štúdie je zmapovať kľúčové míľniky, úspechy i dilemy mimovládneho sektora; sumarizovať dostupné poznatky o jeho vplyve na spoločnosť a jej demokratickú

transformáciu; poukázať na minulé i pretrvávajúce kritické miesta; naznačiť možné trendy vývoja sektora a načrtnúť také perspektívy, kde by sa väčšmi uplatnil potenciál aktívneho občianstva.